veilig voldoende schoon water

Waterschap Aa en Maas

Handreiking CO_2-prestatieladder trede 1 Waterschap Aa en Maas

Organisatie: Waterschap Aa en Maas
Auteurs: Team EKC, Advies Zuiveren

Publicatiedatum: 6-10-2026

Inhoudsopgave

1 Inleiding en verantwoording **4**
1.1 Leeswijzer 5
2 De organisatie **6**
2.1 Visie waterschap Aa en Maas 6
2.2 Beschrijving van de organisatie 6
2.3 Waterkeringen 7
2.4 Watersystemen 7
2.5 Waterzuiveringen (waterketen) 7
2.6 Verantwoordelijk 7
3 Vaststellen begrenzing organisatie **8**
3.1 Locaties 8
3.2 Wagenpark en materieel 8
3.3 Gemeenschappelijke regelingen 8
3.4 Tenaamstelling certificaat 9
3.5 Eisen aan projecten 9
3.6 Wettelijke verplichtingen 10
4 Energie- en CO2- managementsysteem Procesbeschrijving PDCA-cyclus **11**
4.1 Kwaliteitsmanagement 11
4.2 Energiemanagement 11
4.3 Energiebeleid en doelstelling 12
4.4 Stappen energiemanagementsysteem 12
4.5 Borging van het kwaliteits- en energiemanagement 13
4.5.6 Stuurcyclus 14
5 Leiderschap **16**
6 Planning doelstelling en maatregelen **17**
6.1 Ambitiebepaling 2027 17
6.2 Hoofddoelstelling 18
7 Ondersteuning en Communicatieplan **20**
7.1 Middelen 20
7.2 Sleutelpersonen 20
7.3 Gedocumenteerde informatie op organisatie en projectniveau 23
7.4 Website 23
7.5 Communicatie plan 24
7.6 Interne belanghebbenden 24
7.7 Externe belanghebbenden 25
8 Participatie sector- en keteninitiatieven **27**
8.1 Deelname 27
8.2 Inventarisatie sector- en keteninitiatieven 27
9 Evaluatie van de prestaties **30**
9.1 Monitoren, meten, analyseren en evalueren van energie- en CO_2-prestaties en het energie- en CO_2-managementsysteem 30
9.2 Referentiejaar 30
9.3 Introductie klimaatmonitor 30
9.4 Directe- en indirecte GHG-emissies 31
9.5 Kwantificeringsmethoden 31
9.6 CO_2-Emissiefactoren 31
9.7 Onzekerheden 32
9.8 Uitsluitingen 32
9.9 Verificatie 32
9.10 Datakwaliteitsmanagement plan 32
9.11 Rapportage volgens ISO 14064-1 33
10 Energierapportage van referentiejaar 2024 **34**
Bijlage 1 Organigram Waterschap Aa en Maas **36**
Bijlage 2 Vastellen van organisatieonderdelen **39**
Bijlage 3 Gemeenschappelijke regelingen en aandeelhouderschap **40**

Bijlage 4 Energiemanagement actieplan **42**
Bijlage 5 Maatregelen 2024-2027 **44**
Bijlage 6 Datakwaliteitsmanagement **45**

1. Inleiding en verantwoording

Waterschap Aa en Maas, heeft zich in 2024 laten hercertificeren op niveau 3 van de CO_2-prestatieladder om daarmee de registratie en vermindering van energieverbruik en CO_2-emissie een integraal onderdeel te maken van de organisatie/bedrijfsvoering. Deze certificering is onderdeel van een groter traject waarbij Aa en Maas inzet op energieneutraal, klimaatneutraal en circulair. De ambities, doelen en maatregelen die hierbij horen zijn opgenomen in de zogenaamde Routekaart. De Routekaart 'Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas 2022-2027' is in december 2021 vastgesteld door het algemeen bestuur en wordt in 2025 geactualiseerd.

De CO_2-Prestatieladder vraagt van organisaties om inzicht te hebben in het energieverbruik en de CO_2-uitstoot, alsmede een ambitieus doel te stellen om deze CO_2-uitstoot op zowel de korte als lange termijn te verlagen. De waterschappen hebben gezamenlijk een monitoringsinstrument in gebruik de 'Klimaatmonitor'. Hierin wordt jaarlijks voor alle waterschappen de stand van zaken voor wat betreft energieverbruik en uitstoot van broeikasgas weergegeven. Tussen de elementen gerapporteerd in de klimaatmonitor en de CO_2-prestatieladder zijn kleine verschillen. Het grote verschil tussen de CO_2-prestatieladder en de klimaatmonitor is dat de CO_2-prestatieladder een certificeringsinstrument is, met eisen aan het te doorlopen proces en dat inhoudelijk ambitieuze doelen moeten worden gesteld terwijl de klimaatmonitor een meetinstrument is (waarmee benchmarking mogelijk is).

In 2024 hebben we voldaan aan de eisen van de CO_2-prestatieladder en na een externe audit het certificaat behouden. In 2025-2026-2027 gaan we met een nieuw referentiejaar (2024), nieuwe doelstellingen en maatregelen aan de slag.

Om een nieuwe ambitieuze doelstelling te kunnen vaststellen, wordt eerst bekeken welke maatregelen we kunnen treffen. De optelling van het verwachte effect van deze maatregelen heeft geleid tot een ambitieuze en tegelijk haalbare reductiedoelstelling ten opzichte van het referentiejaar 2024.

De CO_2-Prestatieladder kent vier invalshoeken:

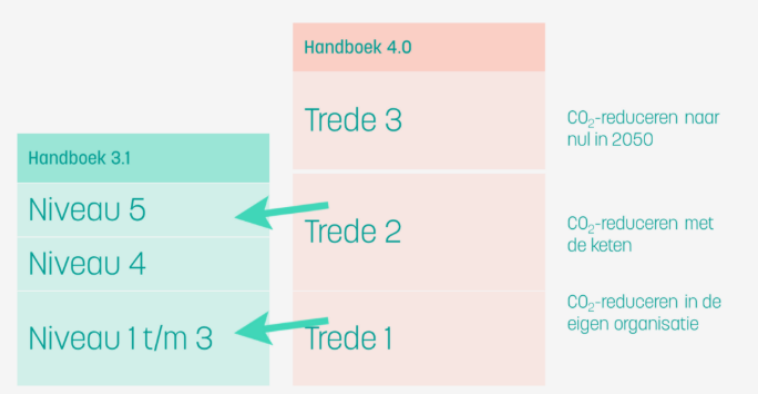
A. Inzicht:
Het opstellen van een CO_2-footprint conform de ISO 14064-1 norm en daarmee inzicht krijgen in de CO_2-uitstoot van de organisatie.
B. CO_2-reductie:
De ambitie van de organisatie om de CO_2-uitstoot te verminderen.
C. Transparantie:
De wijze waarop in- en extern gecommuniceerd wordt over de CO_2-footprint en reductiedoelstellingen.
D. Deelname aan initiatieven (participatie):
(In sector of keten) om CO_2 te reduceren.

Elke invalshoek is onderverdeeld in drie treden. Een erkende certificerende instantie beoordeelt de activiteiten en bepaalt elke 3 jaar het niveau van de CO_2-prestatieladder. Hiervoor moeten stappen zijn gezet op alle invalshoeken van de ladder. Deze stappen zijn ondergebracht in het managementsysteem dat binnen Aa en Maas is opgezet.

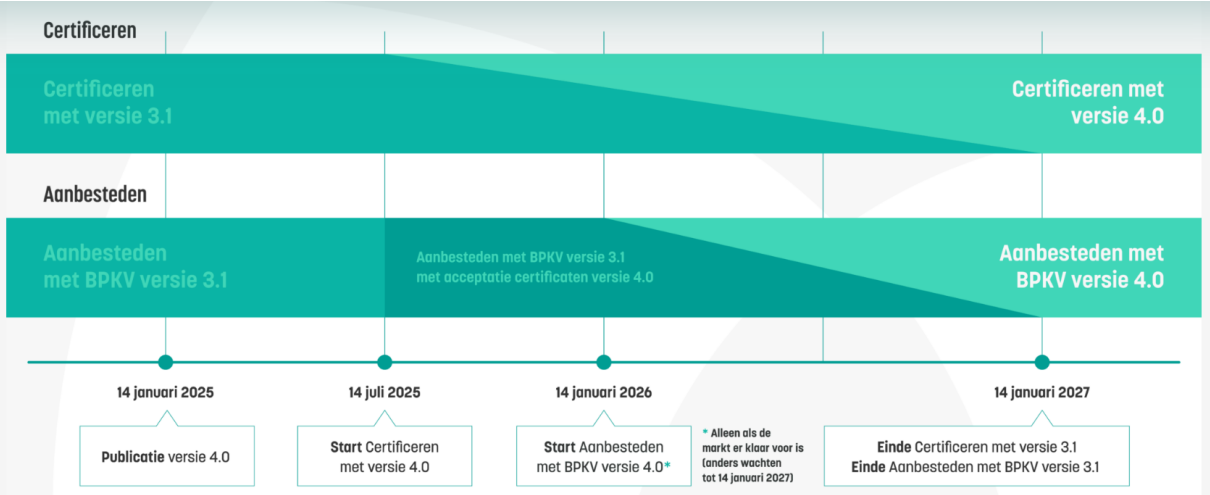
Nieuw handboek

In 2025 is het nieuwe handboek 4.0 van SKAO gepubliceerd. Enkele eisen zijn komen te vervallen en andere eisen zijn er bijgekomen. De nieuwe indeling geeft een bredere blik op de klimaatproblematiek. Ook de trede-indeling is gewijzigd. In figuur 1 staat een overzicht van de wijzigingen van de treden. Het waterschap heeft besloten om

een nieuwe procesbeschrijving op te stellen en direct over te gaan naar handboek 4.0. We hebben als doel om in 2025 gecertificeerd te zijn op (de nieuwe) trede 1.

Figuur 1 Nieuwe trede indeling

Figuur 2 Publicatie data handboek 4.0

1.1 Leeswijzer

In dit document wordt de opbouw van het Aa en Maas managementsysteem voor certificering CO_2-prestatieladder (CO_2-PL) beschreven. Daarmee wordt tevens voldaan aan de eisen beschreven in het handboek 'CO_2-Prestatieladder 4.0' van SKAO. In onderstaande leeswijzer (tabel 1) wordt per hoofdstuk de relevante eis, indien van toepassing, aangehaald en toegelicht.

Tabel 1-1. Leeswijzer

HOOFDSTUK IN DOCUMENT		HOOFDSTUKKEN UIT HANDBOEK 4.0
Hoofdstuk 2	Beschrijving van de organisatie	**4 Context organisatie**
Hoofdstuk 3	Vaststellen begrenzing organisatie	**4 Context organisatie**
Hoofdstuk 4	Energie en CO2 managementsysteem	**4 Context organisatie**
Hoofdstuk 5	Leiderschap	**5 Leiderschap**
Hoofdstuk 6	Planning doelstellingen en maatregelen	**6 Planning**
Hoofdstuk 7	Ondersteuning en Communicatieplan	**7 Ondersteuning**
Hoofdstuk 8	Participatie sector- en keteninitiatief	
Hoofdstuk 9	Evaluatie van de prestaties	**9 Evaluatie van de prestaties, 10 verbetering**
Hoofdstuk 10	Energierapportage	

2. De organisatie

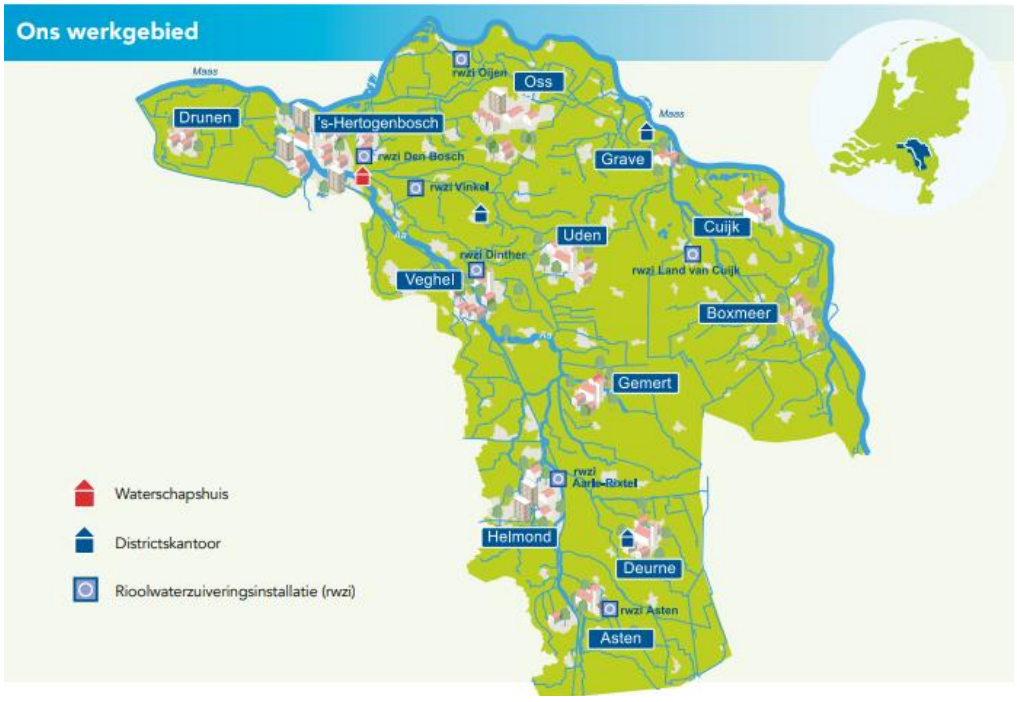
2.1 Visie waterschap Aa en Maas

Aa en Maas heeft als missie: het ontwikkelen, beheren en in stand houden van gezonde, robuuste en veerkrachtige watersystemen die ruimte bieden aan een duurzaam gebruik voor mens, dier en plant in het beheergebied waarbij de veiligheid is gewaarborgd en met oog voor economische aspecten.
De organisatie richt op 4 sporen:

- Veilig water
- Voldoende water
- Schoon water
- Natuurlijk water

2.2 Beschrijving van de organisatie

Aa en Maas is een publieke rechtspersoon op basis van de Waterschapswet, gelegen in het oosten van de provincie Noord-Brabant. Het beheergebied strekt zich uit langs rivier de Aa en de Maas. Het grootste deel daarvan bestaat uit hellende zandgronden. In het gebied ten oosten van de Peelhorst stroomt het water via de Raam richting de Maas. Aan de westkant stroom het water richting de Aa, die bij 's-Hertogenbosch in de Maas uitmondt. Het noordelijke deel van ons gebied bestaat uit kleipolders.

Figuur 2-1 Werkgebied waterschap Aa en Maas

Het waterschap werkt 24 uur per dag met water. Dat doet de organisatie voor de ingezetenen, bedrijven en de natuur in het oosten van Brabant. Dagelijks onderhoudt en inspecteert de organisatie dijken, zuivert de organisatie miljoenen liters water en zorgt Aa en Maas voor veilig, voldoende en schoon water. Het is nu de hoogste prioriteit om bij te dragen aan de veiligheid, gezondheid en het welzijn van de inwoners in deze regio. Bovendien staat Aa en Maas voor innovatief en duurzaam waterbeheer. Dit doet de organisatie voor nu en later, zodat ook onze kinderen en kleinkinderen hier de vruchten van kunnen plukken.
Het plannen, programmeren, inrichten en handhaven van bedrijfsactiviteiten vindt plaats op het hoofdkantoor van Aa en Maas. Op de buitenlocaties vindt de uitvoering, beheer en onderhoud van de bedrijfsvoering plaats.

De organisatie bestaat uit een bestuurlijke organisatie (Algemeen bestuur en Dagelijks bestuur) en een ambtelijke organisatie met vier directieleden, (Secretaris directeur, directeur Watersysteem, directeur waterveiligheid en een directeur Zuiveren). Ieder directielid behartigt een aantal afdelingen (of sector) van de organisatie. Onder ieder lid van het Dagelijks bestuur is een aantal portefeuilles gebracht. Zie ook bijlage 1 figuur 1.1 voor de organisatiestructuur met aanvullende informatie.

2.3 Waterkeringen

Het beheer en onderhoud van de waterkeringen wordt gecoördineerd van uit de afdeling waterveiligheid. Doel van het assetsysteem waterkeringen is om ervoor te zorgen dat de primaire, regionale en overige waterkeringen voldoende bescherming bieden tegen overstromingen. Het energieverbruik bestaat uit transport met vervoersmiddelen van Aa en Maas, eigen vervoersmiddelen personeel en openbaar vervoer (OV). Materieel voor de uitvoering van maatregelen en dagelijks beheer en onderhoud is (vrijwel) volledig uitbesteed aan aannemers en valt derhalve in scope 3 van het GGP en daarmee nu nog buiten de scope voor CO_2-prestatieladder, trede 1.

2.4 Watersystemen

Het beheer en onderhoud van de watersystemen vindt op de vier districten plaats. Doel van het assetsysteem watersystemen is het gebied te beschermen tegen inundatie door hevige regenval conform de normering die is afgestemd op de functies in het gebied. Daarnaast zorgt het watersysteem voor het vasthouden van regenwater en voldoende aanvoer van (zoet) water om het waterniveau in peilgebieden op peil te houden.
Energieverbruik betreft voornamelijk elektriciteitsverbruik van de gemalen. Daarnaast wordt energie verbruikt door materieel en transport. Materieel is bijna volledig op basis van inhuur van derde partijen actief.

2.5 Waterzuiveringen (waterketen)

Het beheer en onderhoud van de waterzuivering vindt op zeven rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's) plaats. Doel van het assetsysteem waterzuiveringen is om het aangeleverde rioolwater, afkomstig van huishoudens (gemeente) en/of bedrijven via een leidingstelsel te transporteren en te zuiveren, waarbij aan de wettelijke eisen voor het transporteren en zuiveren van rioolwater en voor de slibverwerking voldaan wordt.

2.6 Verantwoordelijk

De projectleider CO_2-PL is de intern verantwoordelijke voor het beheren van de CO_2-PL en rapportage aan het management. De directeur Waterketen is eindverantwoordelijk voor het uitzetten van de taken en toewijzen van verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Voor het opstellen van alle bijbehorende documentatie voor het certificeren van trede 1 op de CO_2-PL wordt de Projectleider CO_2-PL ondersteund door de afdeling Advies waterketen. De invulling van de hierboven beschreven rollen is te vinden in bijlage 4, de tabel met taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

3. Vaststellen begrenzing organisatie

De grenzen van de organisatie betreft de onderdelen van de organisatie of gelieerde organisaties waar Aa en Maas een directe invloed op heeft. Om te kunnen bepalen wat exact binnen de organisatorische grenzen of het toepassingsgebied valt, moet er als eerste een organisatiegrens vastgesteld worden. In het handboek van de SKAO wordt dit 'organizational boundary' genoemd. Voor de bepaling van de organisatiegrens wordt de GHG-Protocol methode gebruikt zoals beschreven is in hoofdstuk 4 van Handboek CO_2-Prestatieladder 4.0. Het startpunt van de organisatiegrens is de juridische entiteit Waterschap Aa en Maas, een publiekrechtelijke rechtspersoon. Deze entiteit geldt als eigenaar van het concern. Voor het waterschap is het niet mogelijk om de afbakening enkel aan de hand van een Kamer van Koophandel-uittreksel te bepalen. Om die reden is er besloten, in overleg met certificerende instellingen, om de mate van zeggenschap en aandeelhouderschap in alle gemeenschappelijke regelingen te bepalen. Zo is bepaald of Waterschap Aa en Maas invloed kan uitoefenen op de betreffende organisaties en of deze eventueel mee moeten worden genomen in de organisatiegrenzen en organisatie CO_2-footprint. Ook staat in dit document een overzicht van de organisatie en de bijbehorende structuur.

3.1 Locaties

Waterschap Aa en Maas heeft verschillende locaties in bezit om haar werkzaamheden te kunnen uitvoeren. De organisatie heeft één hoofdkantoor, vier districtskantoren en in totaal zijn er zeven rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's). De RWZI's verbruiken verreweg de meeste energie. Zie voor locatiegegevens tabel 2.1 in bijlage 2.

3.2 Wagenpark en materieel

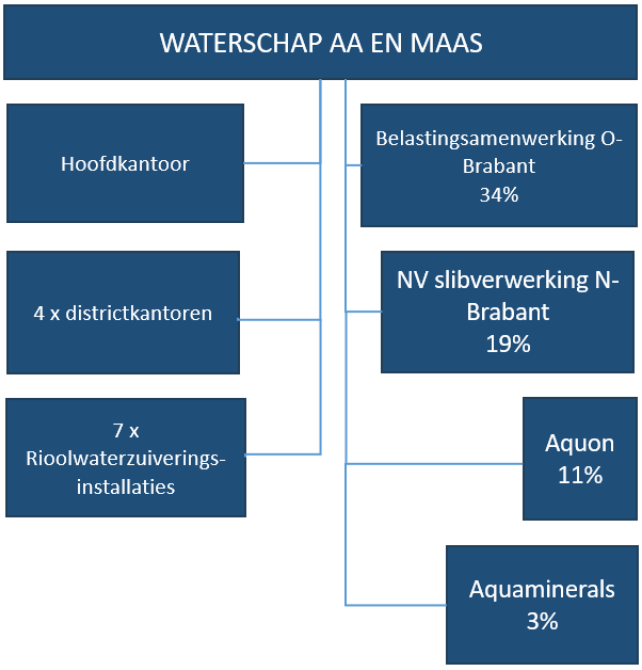
Waterschap Aa en Maas heeft een eigen wagenpark. Dit betreft voornamelijk voertuigen die worden gebruikt voor dienstreizen of voor het uitvoeren van beheer en onderhoud. Het totale brandstofverbruik wordt in de uiteindelijke footprint meegenomen. Het overzicht van deze bezittingen wordt jaarlijks bijgewerkt naar de laatste stand van zaken. Het meeste materieel is, zoals eerder aangegeven, niet in eigen beheer. Dit wordt voornamelijk ingezet door derden bij de uitvoering van beheer, onderhoud en werken in opdracht van waterschap Aa en Maas.

3.3 Gemeenschappelijke regelingen

Naast de eigen organisatie is voor waterschap Aa en Maas bepaald welke partijen verbonden zijn met de organisatie. Een verbonden partij is een privaat- of publiekrechtelijke organisatie waarin het waterschap een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onderstaand worden de verschillende regelingen toegelicht, met daarbij een beschrijving in hoeverre de organisatie zeggenschap en financiële en operationele invloed hierop kan uitoefenen. In het Excelbestand Overzicht Organisatiegrens zijn alle gemeenschappelijke regelingen en aandeelhouderschap uitgewerkt. Zie bijlage 3 voor de onderbouwing.

Binnen de gemeenschappelijke regelingen worden de volgende onderdelen meegenomen, met het genoemde belang/aandeel:

- Aquaminerals 3%
- Aquon 11%
- BSOB (Belastingsamenwerking Oost-Brabant) 34%
- SNB (NV Slibverwerking Noord-Brabant) 19%

Figuur 3-1 Organogram organisatiegrenzen.

3.4 Tenaamstelling certificaat

In de Rapportage CO_2-Prestatieladder is terug te vinden welke verbruiken worden meegenomen in de CO_2-uitstoot. Dit betekent dat de 'organizational boundary' en de tenaamstelling op het certificaat volgens de adresgegevens in bijlage 2 tabel 2.1 eruit komen te zien.

3.5 Eisen aan projecten

Het waterschap hecht er waarde aan dat bedrijven gestimuleerd worden tot CO_2 bewust handelen in de eigen bedrijfsvoering en bij de uitvoering van projecten. Het gaat daarbij met name om energiebesparing, het efficiënt gebruik maken van materialen en het gebruik van duurzame energie. Voor de bepaling van de meerwaarde die de inschrijver aanbiedt voor dit prestatiecriterium wordt de CO_2 prestatieladder toegepast. Bij inschrijving dient inschrijver aan te geven welke ambitie hij heeft voor het te bereiken niveau. Tussen het moment van de opdrachtverlening voor de realisatie tot en met oplevering dient de aannemer aan te tonen te voldoen aan het opgeven ambitieniveau.

De aanbesteder controleert het ingediend ambitieniveau en stelt op basis daarvan de behaalde puntenscore vast. De puntenscore wordt bepaald aan de hand van het aantal punten dat inschrijver behaalt met de ingediende 'verklaring CO_2-ambitieniveau'

5	Trede 5 CO2-prestatieladder	€ 500.000,-
4	Trede 4 CO2-prestatieladder	€ 400.000,-
3	Trede 3 CO2-prestatieladder	€ 300.000,-
2	Trede 2 CO2-prestatieladder	€ 200.000,-
1	Trede 1 CO2-prestatieladder	€ 100.000,-
0	Trede 0 CO2-prestatieladder	€ 0,-

Figuur 3-2 korting op basis van ambitieniveau

3.6 Wettelijke verplichtingen

- **Voor 45 locaties (RWZI's, rioolgemalen en oppervlaktewater gemalen) is het waterschap verplicht om te voldoen aan de informatieplicht energiebesparing. Twee van deze locaties hebben een onderzoeksplicht.**
  Hier is invulling aangegeven door voor alle locatie verschillende erkende maatregelen te inventariseren. Voor RWZI Land van Cuijk en RWZI Den Bosch in een uitgebreid onderzoek gedaan waar nog mogelijkheden zijn om te energie te besparen. Voor deze maatregelen is ook de terugverdientijd berekend en bij terugverdientijd kleiner dan 5 jaar zijn deze maatregelen op de projectenplanning gezet.
- **Erkende maatregelen met een terugverdient van 5 jaar of minder zijn verplicht om uitgevoerd te worden.**
  Er wordt met regelmaat onderzocht of er energiebesparende maatregelen zijn en die worden getoetst aan de terugverdientijd minder dan 5 jaar.
- **Rapportageverplichting werk gebonden personenmobiliteit**
  Vanaf 1-7-2024 geldt de Rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit (rvo.nl). Dit betekent dat het waterschap vanaf die datum alle gereden kilometers moeten registreren met welk voertuig en welke brandstof ze zijn gemaakt. Zo is er meer zicht op het aantal fossiele kilometers dat we rijden. Fossiele brandstoffen zijn benzine, LPG en diesel. Nederland wil het gebruik van fossiele brandstoffen sterk verminderen want bij de verbranding komt het broeikasgas CO2 vrij.
- **Als waterschap dragen wij op de volgende manieren bij aan de Klimaatwet**
  - *Adaptatie: nemen van maatregelen tegen de gevolgen van klimaatverandering, zoals droogte, extreme regenval en zeespiegelstijging.*
  - *Mitigatie:*
    -Streven naar klimaatneutraliteit in 2035.
    -Het opwekken van duurzame energie (biogas, zon, wind, aquathermie) voor hun eigen processen, met als doel energieneutraliteit in 2025.
    -Het bijdragen aan de productie van groen gas en het beschikbaar stellen van aquathermie.
    -Het klimaatneutraal en circulair uitvoeren van grond-, weg- en waterwerken.
  - *Samenwerking: De Unie van Waterschappen maakt afspraken met het Rijk over klimaatbeleid en draagt bij aan de implementatie via bijvoorbeeld Regionale Energiestrategieën.*
- **Gecertificeerd energiemanagementsysteem (>10 TJ en > 85 TJ).**
  Voor RWZI Den Bosch met een verbruik van 87 TJ is het verplicht om een gecertificeerd energiemanagementsysteem te hebben. Omdat de deadline in 11-10-2027 wordt het jaar 2026 gebruikt om voorbereidingen te treffen.
- **Besluit energieprestatie gebouwen- overgangsrecht Omgevingswet**
  Alle bedrijfsgebouwen en kantoren hebben energielabel A.
- **Besluit milieueffectrapportage- overgangsrecht Omgevingswet**
  Bij al onze projecten worden de milieuaspecten van de verschillende projectstappen in kaart gebracht. Hiervoor worden verschillende tools gebruikt zoals Life cycle analyses, milieukostenindicator, trade off matrix en de omgevingswijzer.

4. Energie- en CO_2- managementsysteem Procesbeschrijving PDCA-cyclus

In dit hoofdstuk is het kwaliteitsmanagement en het energiemanagement van Aa en Maas vormgegeven.

4.1 Kwaliteitsmanagement

Het kwaliteitsmanagement gaat in op het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de CO_2-footprint. De algemene doelstelling van het kwaliteitsmanagement is om continue verbetering van efficiënte en effectieve omgang met energie en een vermindering van de CO_2-uitstoot van de organisatieactiviteiten te waarborgen.
Daarnaast geeft het kwaliteitsmanagement inzicht in de procedures en het meten en rapporteren van de CO_2-footprint. Met het kwaliteitsplan wordt geborgd dat een volledig, betrouwbaar en actueel overzicht van de energieprestaties van Aa en Maas kan plaatsvinden. Er wordt inzicht verschaft in de energieprestaties van de totale organisatie, haar gemeenschappelijke regelingen en de totale CO_2-emissies als gevolg daarvan. Met het kwaliteitsmanagement als middel, beoogt Aa en Maas de kwaliteit van de data te borgen en te integreren in de organisatie en de prestaties te verbeteren.
Om het kwaliteitsmanagementplan zoveel mogelijk te automatiseren en de continuïteit te waarborgen wordt de gebruikte data zoveel mogelijk gesynchroniseerd en gekoppeld aan de klimaatmonitor.

4.2 Energiemanagement

Waterschap Aa en Maas heeft als één van haar doelstellingen energieneutraal in 2030. Deze doelstelling is bestuurlijk verankerd en heeft er onder andere voor gezorgd dat bij elke RWZI een zonneweide (PLAN - DO) is gerealiseerd. Daarnaast moet Aa en Maas voldoen aan de energiebesparingsplicht (CHECK). Binnen de waterschappen is daarnaast afgesproken dat de sector in 2035 klimaatneutraal is (PLAN - inspanningsverplichting). Monitoring vindt jaarlijks plaats via de klimaatmonitor (CHECK) van de Unie van Waterschappen. Daarnaast zijn de doelen op klimaat opgenomen in de Routekaart 'Naar een Energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas 2022-2027'. Alle energiegegevens worden bijgehouden in Z-info.

4.2.1 Borging

Via projectvoorstellen en businesscases wordt voor veel projecten een energie- en of CO_2-berekening uitgevoerd. Daarnaast is het streven om in nieuwe projecten een Milieukosten Indicator-berekening (MKI) uit te (laten) voeren. Onderdeel van de initiatieffase is het invullen van een vragenlijst m.b.t. circulariteit, waarin de MKI voorkomt.
Borging vindt plaats via A. bestuursvoorstellen, B. bedrijfswaardenmatrix voor assetmanagement, C. werkprocessen en D. verantwoordelijkheden

A. Bestuursvoorstellen
De doelen op duurzaamheid zijn vast onderdeel van het format voor een bestuursvoorstel en in elk voorstel moet hier aandacht aan worden besteed.

B. Bedrijfswaardenmatrix
De CO_2-prijs (100 euro per ton) is vast onderdeel van de risicoanalyse in de bedrijfswaardenmatrix van assetmanagement.

C. Werkprocessen
Duurzaamheid is vast onderdeel van elk project in de initiatieffase. In het spoorboekje van de afdeling Ontwerp en Realisatie is opgenomen dat voor elk groot project een Milieukosten Indicator-berekening moet worden uitgevoerd. Energieverbruik en CO_2-uitstoot maken hier onderdeel van uit.

D. Verantwoordelijkheden
In principe is elke medewerker van Aa en Maas verantwoordelijk voor het opnemen van duurzaamheid in de projecten of in elk geval mee te laten wegen. Betekent alle gevallen gebeurt dit expliciet (maar dat

betekent niet dat het niet gebeurt). De interne opdrachtgevers zien erop toe dat duurzaamheid goed wordt toegepast in de projecten.

Zoals eerder aangegeven vindt in 2025 een actualisatie van de Routekaart plaats waarna borging van energie- en klimaat nog stringenter wordt toegepast omdat ook de financiële consequenties worden doorgerekend en ter besluitvorming voorgelegd aan het bestuur.

4.3 Energiebeleid en doelstelling

Voor de CO_2-prestatieladder wordt de algemene doelstelling gehanteerd om te komen tot een continue verbetering van de energie-efficiëntie en vermindering van de CO_2-uitstoot van de organisatie.

4.4 Stappen energiemanagementsysteem

Hieronder worden de (jaarlijks) te doorlopen stappen genoemd en wat het resultaat is van de stappen.

Stap 1: Energieaspecten

De eerste stap is het inzichtelijk maken van het energieverbruik van de organisatie. Op basis van dit inzicht wordt gekeken waar CO_2-uitstoot kan worden gereduceerd. Dit inzicht is terug te vinden in de CO_2-footprint. Periodiek (jaarlijks) worden de energieverbruiken in kaart gebracht.

Referentiejaar
Voor de tweede certificeringsperiode is gekozen om de CO_2-footprint van 2024 te gebruiken als referentiejaar. De CO_2-emissieberekeningen zijn uitgevoerd volgens de stappen in dit document. De betrouwbaarheid wordt ook gecontroleerd tijdens een interne audit door een onafhankelijke auditor binnen de organisatie.
Op basis van de CO_2-uitstoot in dit referentiejaar wordt bekeken welke maatregelen en doelstelling(en) geformuleerd kunnen worden om de CO_2-uitstoot vanaf dit referentiejaar te reduceren. Jaarlijks wordt bekeken of het gekozen referentiejaar nog steeds geschikt is voor de gestelde doelstelling en of deze aangepast dient te worden. Bij iedere hercertificering vindt herijking plaats (om de 3 jaar). Het management evalueert jaarlijks of er voldoende voortgang plaatsvindt met betrekking tot de gestelde maatregelen en doelstellingen.

Stap 2: Reductiedoelstellingen

De algehele reductiedoelstelling wordt geformuleerd tot 2027. Vanuit deze vastgestelde reductiedoelstelling is een plan van aanpak opgesteld. In dit plan worden de maatregelen benoemd die worden genomen om de doelstelling te halen en welke afdelingen verantwoordelijk zijn voor de realisatie van de maatregelen. Het overzicht van te nemen maatregelen en verantwoordelijke afdelingen staan vermeldt in het Excel bestand met CO_2-reducerende maatregelen.

Stap 3: Energieverbruik

Elk jaar brengt Waterschap Aa en Maas haar energieverbruik in beeld. De uitvoering van deze inventarisatie vindt plaats volgens ISO-14064-1, het GHG-protocol voor scope 1 en 2 en de eventuele vereisten vanuit de CO_2-PL. Ook wordt er beoordeeld of de organisatorische grens nog actueel is.
De projectleider CO_2-PL van het team EKC is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de inventarisatie en de technoloog afvalwater voor het verzamelen van de informatie. Voor de inventarisatie wordt er gebruik gemaakt van een datasheet, waarin de conversiefactoren zijn opgenomen. Nadat de inventarisatie voor de betreffende periode heeft plaatsgevonden, voert de interne adviseur een kwaliteitscontrole uit op de data. Die beoordeelt of de organisatiegrenzen juist zijn, de gegevens onder de juiste scope zijn verwerkt en of de juiste conversiefactoren zijn gehanteerd.

Stap 4: Energie reductiekansen

Duurzame energieopwekking, energiebesparing en broeikasgasreductie heeft dagelijks onze aandacht en is onderdeel van onze dagelijkse werkzaamheden. Ook kan iedereen binnen de organisatie ideeën voor energie of broeikasgas in brede zin aandragen via de e-mail en/of informeel overleg.

Daarnaast is CO_2-reductie onderdeel van de Routekaart 'Naar een energieneutraal, klimaatneutraal en circulair Aa en Maas 2022-2027'. Hierin zijn tevens de reductiedoelen vastgelegd. Deze Routekaart is bestuurlijk vastgesteld en de voortgang wordt periodiek besproken met de verantwoordelijk directeur. Binnen het verantwoordelijk team (team Energie, Klimaat en Circulair) vindt tweewekelijks overleg plaats over de voortgang en projecten binnen de Routekaart en dus de CO_2-prestatieladder. In dit overleg worden ook de energie/CO_2-reductiekansen besproken gewogen op effectiviteit. Indien blijkt dat ze mogelijkerwijs effectief zijn, worden ze toegevoegd aan het energie audit verslag. In de Routekaart staat de grote lijn en de uitwerkingen voor energie, klimaat en circulair. Voor de CO2-prestatieladder worden m.n. de bedrijfsvoering aspecten (bijv. materieel en HVO) worden uitgewerkt.

Stap 5: Monitoren en beoordelen

Jaarlijks wordt de voortgang van de reductiedoelstelling en de afgeleide maatregelen alsmede het jaarplan gemonitord door de projectleider CO_2-PL. Zie bijlage 4, tabel 4.2 voor een overzicht van de taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden (TVB) van de functionarissen die een rol hierin hebben. Jaarlijks wordt er een samenvatting van de resultaten weergegeven in een directiebeoordeling (zie ook paragraaf 4.5.4). De directiebeoordeling omvat minimaal:

- ✓ Een overzicht van het energieverbruik en de CO_2-emissies per scope
- ✓ Een vergelijking van het energieverbruik ten opzichte van het referentiejaar
- ✓ Een analyse van opvallende toe- en afnames van het verbruik en/of CO_2-emissie
- ✓ De voortgang van en de prognose voor het behalen van de reductiedoelstelling en eventuele aanbevelingen voor preventieve of corrigerende maatregelen
- ✓ De status van eerdere preventieve of corrigerende maatregelen
- ✓ Algemene ontwikkelingen

Op basis van deze rapportage beslist de directie of bijsturing van de doelstellingen en/of aanpassing van het jaarplan noodzakelijk is.

4.5 Borging van het kwaliteits- en energiemanagement

4.5.1 Introductie en toelichting audits

De doelstelling van de interne audit is vaststellen of het managementsysteem voldoet aan de eisen van het certificeringsschema en of er binnen de organisatie gewerkt wordt volgens de in het managementsysteem vastgelegde afspraken (zoals doelstellingen, procedures, communicatie, publicatie, geplande maatregelen etc.). Naast de feitelijke beoordeling wordt ook gekeken naar mogelijkheden tot verbetering in het systeem en/of de uitvoering. De interne audit dient tenminste éénmaal per jaar plaats te vinden.

Belangrijk hierin is dat de persoon die de interne audit uitvoert onafhankelijk is en niet betrokken is bij het opzetten c.q. beheren van het CO_2-reductiesysteem. Deze onafhankelijke mag zowel in- als extern zijn.

4.5.2 Interne audits

Jaarlijks wordt er een interne audit uitgevoerd. Deze audit is gericht op het toetsen van de effectieve en doelmatige implementatie van het energiebeleid. Daarnaast heeft het als doel om de kwaliteit van de CO_2-footprint te verhogen en een betrouwbaar beeld te krijgen van de voortgang van de reductiedoelstellingen van Aa en Maas. De interne audit richt zich op de manier waarop de gegevens zijn verzameld en verwerkt. De interne auditor stelt een audit rapport op met daarin de bevindingen van de interne audit. Er wordt verhoogde aandacht besteed aan de volgende zaken:

- ✓ Kan de CO_2-emissie inventarisatie worden geverifieerd met tenminste een beperkte mate van zekerheid
- ✓ Voldoet de inventarisatie aan de eisen gesteld in ISO14064-1

- ✓ Zijn de juiste gegevens gebruikt bij het opstellen van de CO_2-footprint (steekproefsgewijs facturen en verbruik gegevens met elkaar vergelijken)
- ✓ Aan welk niveau van de CO_2-Prestatieladder wordt er voldaan

Aanbevelingen uit de audits worden meegenomen in het jaarplan en het managementoverzicht ter verbetering van het systeem.

4.5.3 Externe audits

Jaarlijks wordt door een externe auditor onderzocht of de organisatie voldoet aan de eisen van de CO_2-PL voor het trede waarvoor Aa en Maas gecertificeerd is. Hiervoor is een contract afgesloten met Normec.

4.5.4 Directiebeoordeling

Jaarlijks vindt er een beoordeling plaats door de directie van het CO_2-managementsysteem op geschiktheid, accuraatheid en doelmatigheid. Op basis hiervan wordt een rapportage gemaakt, die dienst doet als kwaliteitsregistratie. De output van de directiebeoordeling is een jaarplan met daarin vermelde doelstellingen en/of verbeteringen voor het nieuwe jaar.

4.5.5 Feedback / Evalueren

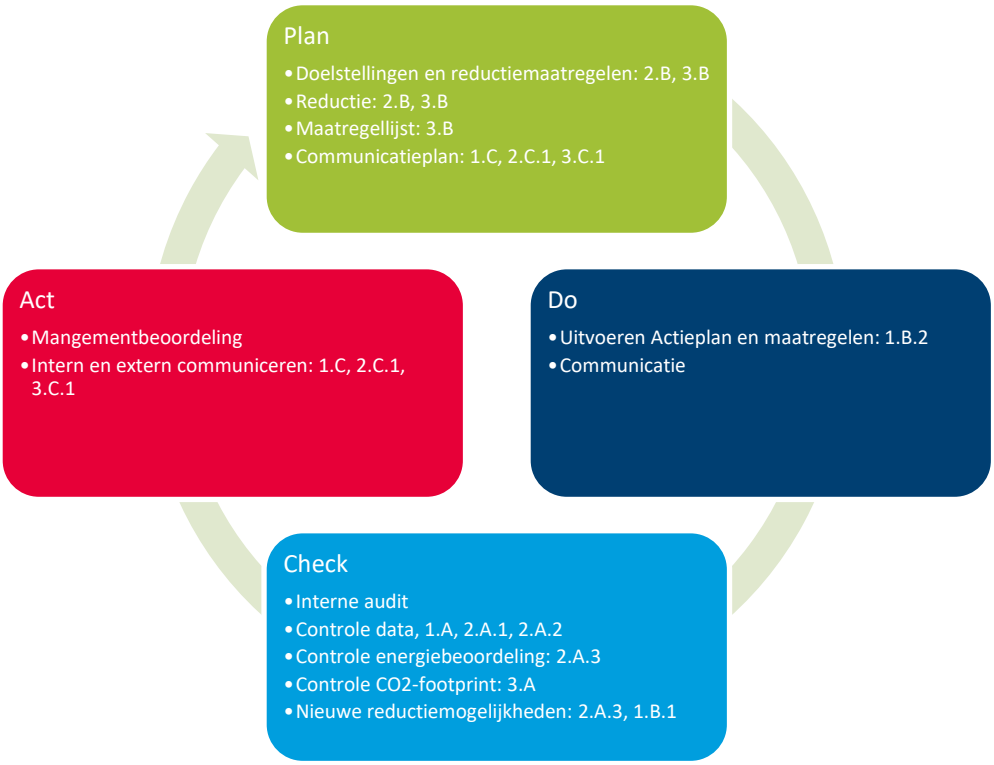
Met de input uit de vorige fases en het evaluatierapport van de directiebeoordeling kunnen doelstellingen, indien noodzakelijk, worden bijgesteld en kunnen vervolgacties uitgezet worden om de verbeteringen te realiseren. Dit is nodig om continue verbetering van het CO_2-managementsysteem te bevorderen. De terugkoppeling van de uitkomsten wordt zowel mondeling als schriftelijk naar verantwoordelijken of actiehouders verzorgd. Zij dragen zorg voor het nemen van corrigerende/-preventieve maatregelen binnen hun eigen organisatieonderdeel.

4.5.6 Stuurcyclus

De CO_2-prestatieladder kent cycli van een jaar, waarin de volgende aspecten uitgevoerd worden:

- ✓ Verzameling gegevens voor de CO_2-footprint;
- ✓ Beoordeling of de emissiefactoren nog actueel zijn;
- ✓ Er significante veranderingen in de organisatie zijn welke een impact op de footprint kunnen hebben;
- ✓ Beoordeling of herberekening van emissies van voorgaande jaren vanwege deze veranderingen nodig is;
- ✓ Bepaling of de voortgang van de CO_2-reductie en de doelstelling behaald worden.

Vervolgens wordt beoordeeld of sturing op de doelstelling en maatregelen nodig is. Dit kan zijn in de vorm van het aanscherpen van de doelstelling wanneer deze (te) eenvoudig behaald wordt. Of in de vorm van het nemen van extra maatregelen wanneer bepaalde maatregelen niet mogelijk bleken te zijn en de doelstelling niet gehaald dreigt te worden. Hier wordt vervolgens intern en extern over gecommuniceerd. Daarnaast wordt de nuttige toepassing van het sector- of keteninitiatief in de afgelopen periode geëvalueerd. Zie figuur 4.1.

Figuur 4.1: PDCA-cyclus

5. Leiderschap

In de directiebeoordeling is vastgelegd dat de directie leiderschap, verantwoordelijkheid en betrokkenheid moet tonen voor het continue verbeteren van de energie- en CO_2-prestaties.

Bij het ondertekenen van de directiebeoordeling wordt een verbintenis aangegaan op de volgende punten;

- Dat het doel past bij de organisatie
- Vaststelling van de doelen en te nemen maatregelen
- Informatie en middelen beschikbaar stellen om doelstellingen te behalen
- Voldoen aan de wettelijke verplichtingen om energie en CO_2 te reduceren
- Continue verbetering van het energie- en CO_2 managementsysteem
- Aansturen van de sleutelpersonen en te ondersteunen om het energie en CO_2 managementsysteem doeltreffender te maken en om de CO_2- en energieprestatie te verbeteren.

In bijlage 7 is de ondertekende directiebeoordeling opgenomen.

6. Planning doelstelling en maatregelen

Het overzicht van te nemen maatregelen staat vermeld in het Excelbestand met CO_2-reducerende maatregelen. Waterschap Aa en Maas beoordeelt elk jaar de voortgang van de maatregelen en inventariseert in hoeverre het reductieplan aangepast of aangevuld moet worden. Zie voor actuele maatregelen, zie Rapportage CO_2 – prestatieladder.

6.1 Ambitiebepaling 2027

6.1.1 Vergelijking met sectorgenoten

Vanuit de CO_2-PL wordt gevraagd om reductiedoelstellingen op te stellen die zowel ambitieus als realistisch zijn. Om te kunnen bepalen hoe ambitieus de doelstellingen en maatregelen van de organisatie zijn, is er gekeken naar sectorgenoten. Onderstaand is een korte samenvatting van de doelstellingen en maatregelen die zij zichzelf stellen weergegeven:

- **Sectorgenoot 1 | Waterschap De Dommel**

Heeft als doel gesteld om CO_2 flink te reduceren. Hiertoe hebben zij de volgende maatregelen genomen, daarachter is aangegeven of Aa en Maas dit ook heeft gedaan of voornemens is:

	Gedaan	Voornemens
○ Inkoop Nederlandse groene stroom	▪	□
○ Investeren in duurzame energie	▪	□
○ Onderhoudsmaterieel op hernieuwbare diesel (HVO)	□	▪
○ Elektrificeren van ons wagenpark en materieel	□	▪
○ Stap voor stap van het aardgas af	□	▪
○ Afvangen en nuttig inzetten van CO_2	□	▪

- **Sectorgenoot 2 | Waterschap Brabantse Delta**

Maatregelen WBD (*met erachter cursief onze aanpak*):

- Verduurzamen onze gebouwen door energie te besparen en zelf op te wekken. zonnepanelen en in 2021 liggen ze ook op ons hoofdkantoor. *Idem*
- Gronden beschikbaar stellen voor zonnepanelen en windmolens. *Wij zoeken naar mogelijkheden om zelf, met eigen assets op eigen gronden energieneutraal te worden en hanteren dus een iets andere definitie.*
- Uitstoot broeikasgassen bij verwerking afvalwater beperken en zoeken naar kansen om meer groen gas te leveren. *Idem, al bekijken we ook de opties voor biogas.*
- Warmte uit water in sloten en riolen te benutten voor verwarming en koeling van gebouwen (aquathermie). *We benutten vooral warmte uit effluent. Water uit riolen zorgt voor afkoeling van het water en dan moet mogelijk weer warmte worden toegevoegd om de bacteriën in de zuiveringen beter te laten werken.*
- Waardevolle grondstoffen uit het water halen en hergebruiken. *Idem*.
- Circulair inkopen. *Idem*
- Biologisch afbreekbaar: plastic uit zuiveringsslib productie van bioplastic. *We volgen deze ontwikkeling en zetten zelf in op de terugwinning van struviet en cellulose.*
- Innovatiefabriek Nieuwveer: fosfaat terugwinning uit slib voor kunstmestkorrels en metalen terugwinnen en hergebruiken (project Vivimag). *De innovaties die wij doorvoeren zijn gericht op het omvormen van onze zuiveringen naar Waterfabrieken en hiermee samenhangend de Zuivering van de Toekomst.*

6.1.2 Maatregellijst SKAO

De maatregellijst van de SKAO is ingevuld volgens de situatie in 2024, aangezien deze niet met terugwerkende kracht ingevuld kan worden voor voorliggende jaren. De maatregelen die hierin worden genoemd zijn voornamelijk generiek, maar geven een goed beeld van de maatregelen en doelstellingen die Waterschap Aa en Maas wil behalen.
De algemene conclusie naar aanleiding van deze maatregellijst is dat de organisatie al vrij vooruitstrevend is. Echter zijn er nog voldoende maatregelen te nemen om het fossiele brandstofverbruik te verminderen. Zoals het inzetten van volledig elektrische auto's, gebruik van biobrandstoffen, het monitoren en terugkoppelen van rijgedrag en het nemen van extra maatregelen om het vastgoed te verduurzamen.

6.1.3 Conclusie ambitiebepaling

Waterschap Aa en Maas heeft naar aanleiding van bovenstaande vergelijkingen en de maatregellijst geconcludeerd dat de reductiedoelstelling gepresenteerd in de volgende paragraaf voldoende ambitieus is. De organisatie schat zichzelf op het gebied van CO_2-reductie in als middenmoter. Dit komt voornamelijk door de desbetreffende maatregelen en reductiepotentieel. De gemiddelde score komt uit in categorie B-Vooruitstrevend.

6.1 Hoofddoelstelling

De organisatie heeft als doel gesteld om in de komende jaren, gemeten vanaf het referentiejaar tot aan het jaar van herbeoordeling, onderstaande CO_2-reductie te realiseren.

Scope 1 en 2 doelstelling Waterschap Aa en Maas
Waterschap Aa en Maas wil in 2027 t.o.v. 2024 45% minder CO_2 uitstoten

Nader gespecificeerd voor scope 1 en 2 zijn de doelstellingen voor 2027 als volgt:
Scope 1: 45% reductie in 2027 ten opzichte van 2024
Scope 2: 0% reductie in 2027 ten opzichte van 2024

Doelstelling scope 3 overige indirecte CO2-emissies
Waterschap Aa en Maas wil de CO_2-uitstoot van business travel met 12% reduceren in 2027 t.o.v. 2024.

Energiedoelstelling
Waterschap Aa en Maas wil jaarlijks haar energieverbruik met 2% reduceren.

Nader gespecificeerd voor de komende jaren ziet de doelstelling van Waterschap Aa en Maas er als volgt uit weergeven in percentages t.o.v. 2024 :

Jaarlijkse reductiedoelstellingen			
Jaar	**Scope 1**	**Scope 2**	***Scope 3***
2024	0%	0%	*0%*
2025	1%	0%	*5%*
2026	24%	0%	*6%*
2027	45%	0%	*12%*

6.2.1 Scope 1 | Subdoelstelling mobiliteit

Om de scope 1 doelstelling te kunnen behalen is aan de hand van de mogelijke reductiemaatregelen bekeken hoeveel brandstof kan worden bespaard met de bedrijfsauto's. Dit is ingeschat op ongeveer 20% reductie in de komende jaren. Maatregelen waar deze subdoelstelling op is gebaseerd, zijn voornamelijk het vervangen van 10 dienstauto's (13% van het wagenpark) naar volledig elektrisch en door het gebruik van alternatieve brandstof HVO-100.

6.2.2 Scope 2 | Subdoelstelling elektraverbruik

Door de inkoop van groene stroom is de uitstoot van het elektra verbruik op nul. Dat betekent nog niet dat er geen stappen worden gezet om het elektraverbruik te reduceren. Er zijn reductiemaatregelen geïnventariseerd die op de Waterschap Aa en Maas van toepassing zijn. Dit is ingeschat op een verlaging van het verbruik van 8% in de periode 2024-2027. Door de komst van 4e trappen die meer elektraverbruik met zich meebrengen is het moeilijk in te schatten of dit percentage behaald gaat worden. Maatregelen die bij deze doelstelling horen is het verhogen van de productie van biogas. De huidige situatie is dat er groene elektriciteit wordt ingekocht en het geproduceerde biogas geleverd wordt aan externen.

Als er een maatregelen wordt bedacht om de doelstelling te bereiken moet het volgende worden vastgelegd.

- *wat er zal worden gedaan*
- *welke middelen er nodig zijn*
- *wie er verantwoordelijk is*
- *wanneer het zal zijn voltooid*
- *hoe de resultaten zullen worden geëvalueerd. Daarbij hoort/horen de methode(n) die gebruikt is/zijn om de verbetering van de energie- en CO_2-prestaties te verifiëren.*
- *Jaarlijks wordt de stand van zaken bijgehouden*

6.3 Acties om risico's en kansen op te pakken

Om te voorkomen dat er ongewenste effecten ontstaan of dat er kansen niet worden benut. Zijn hieronder de kansen en bedreigingen beschreven. Door het vaststellen van kansen en risico's zorgt het ervoor dat de CO_2 prestaties continu verbeteren.

Kansen:

- Materialenpaspoort
- Sturing en monitoring toepassen MKI bij projecten

Risico's:

- Netcongestie
- Energie verbruik 4e trappen
- Gebrek aan draagvlak

7 Ondersteuning en Communicatieplan

7.1 Middelen

Tabel 7-1 uren en kosten begroting

CO_2 Prestatie ladder	Kosten	Uren
Inrichten, bijhouden en implementeren CO_2-management systeem		380
Jaarlijkse externe audit	€ 5.902,00	
Uitvoering plan van aanpak te nemen maatregelen	.....	
Deelnamen aan initiatieven en samenwerkingen	€ 9.600,00	200
Jaarlijkse bijdrage SKAO	€ 2.274,00	
Kosten afwijking 2024	€ 363,00	
Inzet medewerkers	Kosten	Uren
CO_2 prestatieladder projectleider		200
Duurzaamheid regisseur		100
Technoloog afvalwater		40
Interne auditor		40
		380

7.2 Sleutelpersonen

Sleutelfiguren zijn functies die door hun beslissingsbevoegdheid, inhoudelijke deskundigheid, toegang tot gegevens, invloed op de uitvoering of bereik binnen de organisatie bepalend zijn voor het behalen van de energie- en CO_2-doelstellingen. Zij vertalen beleid naar uitvoering, bewaken de kwaliteit en voortgang en zorgen dat maatregelen worden geborgd in werkprocessen, projecten en gedrag. De koppeling hieronder maakt duidelijk welke bijdrage van iedere rol nodig is. Bij personeelswisselingen draagt de proceseigenaar er zorg voor dat de nieuwe functionaris wordt geïnformeerd over de CO_2-Prestatieladder, de relevante maatregelen en de bijbehorende verantwoordelijkheden.

Tabel 7-2 Sleutelfiguren en koppeling aan maatregelen

Rol	Waarom sleutelfiguur	Gekoppelde maatregelen en bijdrage	Bewustzijn
Projectleider CO_2-PL	Coördineert het managementsysteem, verbindt beleid, uitvoering en rapportage en bewaakt de samenhang tussen doelstellingen, maatregelen, audits en directiebeoordeling.	Actualiseren van footprint en maatregellijst; voortgang van de 45% scope 1-reductie, 12% reductie zakelijke mobiliteit en 2% jaarlijkse energiebesparing volgen; actiehouders aanspreken; corrigerende maatregelen en besluitvorming voorbereiden.	Ja

Dataverzamelaar / technoloog afvalwater	Levert en valideert de brongegevens waarop de footprint, voortgang en keuzes voor maatregelen zijn gebaseerd. Datakwaliteit is essentieel voor betrouwbare sturing en certificering.	Verzamelen en controleren van energie-, brandstof-, biogas-, mobiliteits- en emissiegegevens; controleren van conversiefactoren; onderbouwen van energiebesparing, biogasproductie en effecten van maatregelen op rwzi's.	Ja
Interne auditor	Toetst onafhankelijk of afspraken worden gevolgd, gegevens betrouwbaar zijn en het managementsysteem doeltreffend functioneert.	Steekproeven op footprint en bewijsstukken; toetsen van uitvoering en effect van maatregelen; vastleggen van afwijkingen en verbetervoorstellen; opvolging van corrigerende en preventieve acties controleren.	Ja
Directie en bestuur	Beschikken over mandaat om doelen, budgetten, capaciteit en prioriteiten vast te stellen en belemmeringen organisatiebreed weg te nemen.	Vaststellen van reductiedoelen en jaarplan; middelen vrijmaken voor elektrificatie van dienstauto's, toepassing van HVO-100, energiebesparende maatregelen, netcongestie-oplossingen en voorbereiding van het gecertificeerde energiemanagementsysteem voor rwzi 's-Hertogenbosch; besluiten over bijsturing.	Ja
Team Energie, Klimaat en Circulair (EKC)	Heeft de inhoudelijke expertise en verbindt de CO_2-Prestatieladder met de Routekaart, projecten en sector- en keteninitiatieven.	Ontwikkelen en beoordelen van reductiekansen; toepassen van interne CO_2-beprijzing en MKI; borgen van duurzaam GWW, KCAO en SEB; ondersteunen van lachgasreductie, circulaire inkoop en duurzame energieopwekking.	Ja
Bedrijfsleiders rwzi's	Sturen de installaties met het grootste energieverbruik aan en kunnen operationele instellingen en onderhoud direct beïnvloeden.	Uitvoeren van erkende energiebesparingsmaatregelen; optimaliseren van beluchting, pompen en procesvoering; verhogen van nuttige biogasproductie; beheersen van extra elektriciteitsgebruik door vierde trappen; ondersteunen van lachgasmeting en -reductie.	Te versterken
Bedrijfsleiders districten	Hebben directe invloed op gemalen, buitendienst,	Verminderen van elektriciteitsverbruik van gemalen; toepassen van	Te versterken

	materieel, onderhoudsplanning en dagelijkse werkmethoden.	energiezuinige bedrijfsvoering; inzetten van HVO-100 en emissiearm materieel waar haalbaar; registreren van verbruik en stimuleren van zuinig rij- en werkgedrag.	
Facilitair en vastgoed	Beheren gebouwen en installaties en kunnen structurele besparingen in warmte- en elektriciteitsverbruik realiseren.	Uitvoeren van erkende maatregelen; energielabel A behouden; optimaliseren van verlichting, klimaatinstallaties en gebouwbeheer; aardgasgebruik stapsgewijs verminderen en eigen duurzame opwek benutten.	Ja
Mobiliteit / wagenparkbeheer / HR	Beïnvloeden voertuigkeuze, reisbeleid, registratie en medewerkersgedrag en zijn daardoor bepalend voor scope 1 en zakelijke mobiliteit.	Vervangen van tien dienstauto's door volledig elektrische voertuigen; toepassen van HVO-100; voldoen aan de rapportageverplichting werkgebonden personenmobiliteit; stimuleren van OV, fiets, digitaal overleg en zuinig rijgedrag.	Ja
Inkoop en interne opdrachtgevers	Leggen duurzaamheidseisen vast voordat contracten en projecten worden gegund en hebben zo invloed op eigen emissies en de keten.	Toepassen van de CO_2-Prestatieladder bij aanbestedingen; opnemen van SEB-, MVOI- en circulaire eisen; inkopen van energiezuinige hardware; reductie van de impact van polymeren, chemicaliën en materialen; laten uitvoeren van MKI-berekeningen.	Ja
Communicatieadviseur	Vergroot kennis, draagvlak en transparantie en ondersteunt daarmee gedragsverandering en aantoonbare naleving van de communicatie-eisen.	Publiceren van footprint, doelen, maatregelen en voortgang; verzorgen van intranetberichten, presentaties en livestreams; delen van reductietips; communicatie-uitingen registreren en effect evalueren.	Ja
Medewerkers en buitendienst	Maken dagelijks keuzes over reizen, voertuigen, materieel, energiegebruik en werkmethoden. De gezamenlijke gedragsverandering bepaalt mede het resultaat.	Zuinig rijden en materieel gebruiken; onnodige ritten voorkomen; OV, fiets of digitaal overleg kiezen; energie besparen op locaties; reductiekansen melden en duurzame keuzes meenemen in projecten en beheer.	Te versterken

De projectleider CO_2-PL bespreekt minimaal jaarlijks met de proceseigenaar en de betrokken leidinggevenden of de aangewezen rollen nog passend zijn, of de actiehouders voldoende tijd, kennis en mandaat hebben en of de gekoppelde maatregelen volgens planning worden uitgevoerd. Voor functies waarvan het bewustzijn nog moet worden versterkt, worden gerichte werkoverleggen, instructies en terugkoppeling over resultaten georganiseerd. De uitkomsten en noodzakelijke bijsturing worden opgenomen in het jaarplan en de directiebeoordeling.

7.3 Gedocumenteerde informatie op organisatie en projectniveau

Op organisatieniveau wordt de informatie gedocumenteerd in teams. In verschillende kanalen worden diverse onderwerpen opgeslagen. De producten die uit deze teams-omgeving komen worden gedeeld op de CO_2 prestatieladder webpagina zoals de footprint en dit handboek. Jaarlijks wordt de footprint en het handboek geactualiseerd. Het behaalde certificaat en maatregelenlijst wordt geüpload op de website van de CO_2 prestatieladder. Bij de start en afronding van CO_2-prestatieladderprojecten zullen gedeeld worden op de website van de CO_2-prestatieladder.

7.4 Website

Op de website van Waterschap Aa en Maas is een pagina ingericht over het CO_2-reductiebeleid van de organisatie. Op deze pagina wordt de nodige informatie over het CO_2-beleid weergegeven en zijn de laatste versies van de documenten terug te vinden.

7.2.1 Verplichte te documenteren en te publiceren informatie

Op de pagina CO_2-Prestatieladder op de Aa en Maas-website bevindt zich te allen tijde up-to-date informatie over:

- ✓ Documentatie van organisatorische grenzen;
- ✓ Het CO_2-reductiebeleid;
- ✓ De CO_2-footprint;
- ✓ De CO_2-reductiedoelstellingen (en de voortgang hiervan);
- ✓ De CO_2-reductiesubdoelstellingen (en de voortgang hiervan);
- ✓ De CO_2-reductiemaatregelen (en de voortgang hiervan);
- ✓ De impact en invloed- analyse
- ✓ Bepaling van de belangrijkste activiteiten
- ✓ Waardeketenanalyses
- ✓ Acties en initiatieven waarvan de organisatie deelnemer of oprichter is;
- ✓ Een verwijzing naar de webpagina op de website van de SKAO;

De voortgang wordt beschreven met het publiceren van de communicatie-berichten. Om daadwerkelijk transparant te kunnen zijn over deze voortgang, zullen de communicatieberichten minimaal twee jaar op de website zichtbaar blijven. Ook bevinden zich op deze pagina altijd de meest actuele versies van onderstaande documenten (te downloaden als PDF).

- ✓ Communicatieberichten
- ✓ CO_2-Rapportage
- ✓ Certificaat CO-$_2$-Prestatieladder
- ✓ Van het CO_2-beleid, het CO_2-Managementplan, het CO_2-Reductieplan en overige vereiste stukken ligt een getekend exemplaar ter inzage op het hoofdkantoor.

7.2.2 Website SKAO

Op de website van de SKAO bevinden zich te allen tijde de meest actuele versies van onderstaande documenten:

- ✓ Actieve deelname initiatieven (eis 2.D.3)
- ✓ Ingevulde maatregelenlijst

Op de website van de SKAO dient elk document een PDF te zijn met vermelding van een versienummer, een handtekening van de autoriserende verantwoordelijke manager en de autorisatiedatums.

7.5 Communicatieplan

In dit deel van het handboek wordt aangegeven op welke momenten er gecommuniceerd wordt over het CO_2-reductiesysteem van Aa en Maas. Naast de projectleider CO_2-PL is de afdeling Communicatie verantwoordelijk bij de in- en externe communicatie.

7.6 Interne belanghebbenden

In tabel 7.1A wordt weergegeven wie de belangrijkste stakeholders binnen de organisatie zijn, op welke wijze er wordt gecommuniceerd met deze doelgroep en wat het doel is van de communicatiemomenten.
Het algemene doel van interne communicatie is om bewustwording in alle lagen van de organisatie te creëren. Alle medewerkers kunnen namelijk bijdragen als het gaat om CO_2-reductie. Zowel het bestuur als de directie worden betrokken bij de besluitvorming over de te nemen reductiemaatregelen, de voortgang van de CO_2-reductie en overige hoofdzaken van het CO_2-reductiebeleid.

In tabel 7.1B wordt aangegeven op welke momenten er gecommuniceerd er nieuwsberichten naar de interne belanghebbenden (stakeholders) worden verstuurd over de CO_2-prestatieladder van Aa en Maas. Naast de projectleider CO_2-PL is de afdeling Communicatie verantwoordelijk bij de in- en externe communicatie.

Tabel 7-2 *Interne belanghebbenden*

Interne stakeholders	Communicatiemiddelen	Doel
Medewerkers (incl. ingehuurde)	• Intranet • Website	Informeren over de wijze waarop het waterschap omgaat met het reduceren van CO_2.
CO_2-Projectteam	• Intranet • Bijeenkomsten • Website	Op de hoogte houden van de voortgang en taken en verantwoordelijkheden beleggen.
Bestuur	• Intranet • Website • Presentatie/overleg	Afstemming over de te nemen maatregelen en CO_2-doelstelling.
Directie	• Intranet • Website • Presentatie/overleg	Afstemming over de te nemen maatregelen en CO_2-doelstelling.

Tabel 7-3 *Communicatie met interne belanghebbenden*

Boodschap	Verantwoordelijke en uitvoerder	Middelen	Frequentie	Planning	Doelstelling
CO_2-footprint	Verantwoordelijk: Projectleider CO_2 Uitvoerend: Communicatieadviseur	Website, intranet	Jaarlijks	Q2	Bekendheid van de CO_2 footprint intern vergroten.
CO_2-reductiedoel-stellingen en maatregelen	Verantwoordelijk: Projectleider CO_2	Website, intranet	Halfjaarlijks	Q2, Q4	Bekendheid van de doelstelling en maatregelen onder interne

	Uitvoerend: Communicatieadviseur				belanghebbenden vergroten.
Voortgang CO_2-reductie scope 1 en 2	Verantwoordelijk: Projectleider CO_2 Uitvoerend: Communicatieadviseur	Website, intranet	Jaarlijks	Q2	Betrokkenheid medewerkers stimuleren en medewerkers aanzetten tot CO_2-reductie.
CO_2-reductietips, huidig energiegebruik en trends	Verantwoordelijk: Communicatieadviseur	Website, intranet	Halfjaarlijks	Q2, Q4	Betrokkenheid interne belanghebbenden stimuleren.
CO_2-beleid en statement organisatie	Verantwoordelijk: Communicatieadviseur	Website, intranet	Halfjaarlijks	Q2, Q4	Bekendheid van de visie en missie van de organisatie op het gebied van CO_2-reductie vergroten onder interne belanghebbenden.

7.7 Externe belanghebbenden

In tabel 7.2A worden de externe belanghebbenden benoemd. Dit zijn partijen die belang hebben bij reductie van CO_2 en energie binnen Aa en Maas. Tevens zijn het potentiële partners om mee samen te werken aan CO_2-reductie. In tabel 7.2B wordt weergegeven op welke momenten er nieuwsberichten met de externe belanghebbenden worden gedeeld.

Tabel 7-4 *Externe belanghebbenden*

Externe stakeholders	Communicatie-middelen	Doel
Rijksoverheid	• Website • Social Media	De overheid stelt het Klimaatakkoord vast, wat bepalend is voor het beleid van overheidsinstanties. Informeren over onze CO_2-footprint, trends, voortgang en ambities is hierin het voornaamste doel.
Inwoners en organisaties, gevestigd in gebied Aa & Maas	• Website • Social Media	Op de hoogte brengen van de CO_2-footprint, trends, doelen en ambities van Aa en Maas. Stimuleren van externe bijdragen aan de CO_2-reductie van Aa en Maas.
Leveranciers en onder aanneming	• Website • Social Media • Aanbestedingen	Deel voor de realisatie van doelen, ambities en maatregelen ten aanzien van CO_2-reductie, vooral op hogere niveaus (4&5). Doorvertaling van CO_2-Prestatieladder en CO_2-reductiebeleid naar projecten. De CO_2-prestatieladder wordt gebruikt als inkoopinstrument bij aanbestedingen.
Overheden (gemeenten, provincie)	• Website • Social Media	Deelname aan initiatieven, elkaar versterken op gezamenlijke doelstellingen/belangen.
Andere waterschappen/ Unie van Waterschappen	• Website • Social Media	Kennis uitwisselen met andere waterschappen en toebehorende organisaties. Deze stimuleren om te gaan werken met de CO_2-prestatieladder.
Verbonden partijen	• Website • Social Media	Op de hoogte brengen van de CO_2-footprint, trends, doelen en ambities van Aa en Maas. Daarnaast betrokken bij de realisatie van doelen, ambities en maatregelen ten aanzien van CO_2-reductie.
Bedrijven	• Website • Social Media	Op de hoogte brengen van de CO_2-footprint, trends, doelen en ambities van Aa en Maas. Ook kennis uitwisselen en stimuleren om te gaan werken met de CO_2-prestatieladder.

Tabel 7-5 Communicatie met externe belanghebbenden

Boodschap	Verantwoordelijke en uitvoerder	Middelen	Frequentie	Planning	Doelstelling
CO_2 footprint	**Verantwoordelijk:** Projectleider CO_2 **Uitvoerend:** Communicatieadviseur	Website en social media	Jaarlijks	Q2	Bekendheid van de CO_2 footprint extern vergroten.
CO_2-reductiedoelstellingen en maatregelen	**Verantwoordelijk:** Projectleider CO_2 **Uitvoerend:** Communicatieadviseur	Website en social media	Halfjaarlijks	Q2	Bekendheid van de doelstelling en maatregelen onder externe partijen vergroten.
Voortgang CO_2-reductie scope 1 en 2	**Verantwoordelijk:** Projectleider CO_2 **Uitvoerend:** Communicatieadviseur	Website en social media	Jaarlijks	Q2	Betrokkenheid externe belanghebbenden creëren en deze partijen inspireren tot CO_2-reductie.
CO_2-reductietips, huidig energiegebruik en trends	**Uitvoerend:** Communicatieadviseur	Website en social media	Halfjaarlijks	Q2, Q4	Betrokkenheid externe belanghebbenden stimuleren.
CO_2-beleid en statement organisatie	**Verantwoordelijk:** Communicatieadviseur	Website en social media	Halfjaarlijks	Q2, Q4	Bekendheid van de visie en missie van de organisatie op het gebied van CO_2-reductie vergroten onder externen.

7.7.1 Communicatie logboek

Er wordt een logboek bijgehouden over de communicatie-uitingen zodat men zicht houdt op de hoeveelheid uitingen en op welk medium/platform dit gedaan is. Dit om een zo efficiënt mogelijk communicatiestrategie uit te oefenen. Zie de rapportage voor het logboek van het meest recente afgelopen jaar.

8 Participatie sector- en keteninitiatieven

Vanuit de CO_2-PL wordt gevraagd om deelname aan een sector- of keteninitiatief. De organisatie dient zich daarbij op de hoogte te stellen van de initiatieven die binnen de branche spelen.

8.1 Deelname

De gedachte achter deelname aan een initiatief is dat door interactie met andere bedrijven en overheden informatie kan worden uitgewisseld. Daarnaast kunnen nieuwe ideeën en ontwikkelingen op het gebied van CO_2-reductie tot stand komen door samenwerking.
Verslagen van bijeenkomsten en van overlegmomenten en presentaties van de organisatie in de werkgroep, kunnen tegenover de auditor dienen als bewijs van actieve deelname. Mocht een initiatief waaraan wordt deelgenomen op zeker moment niet meer relevant zijn voor de organisatie (wanneer gedurende een half jaar of langer geen voortgang in het initiatief of actieve deelname aangetoond kan worden) en de deelname wordt beëindigd, dan kan de inventarisatie van de initiatieven dienen als bron voor het kiezen van deelname aan een ander initiatief.
Om te bekijken welke sector- en keteninitiatieven relevant zouden kunnen zijn voor Waterschap Aa en Maas is bepaald waar een kennishiaat zit. Door aan te sluiten bij verschillende initiatieven wordt informatie gedeeld en kan het kennishiaat op gevuld worden. Op deze manier wordt er gericht gezocht naar specifieke samenwerking.

8.2 Inventarisatie sector- en keteninitiatieven

Zo neemt Aa en Maas deel aan de volgende initiatieven:

- Actieve deelname aan het versnellingsprogramma lachgasreductie, Versnellingsprogramma Lachgasreductie officieel van start - Unie van Waterschappen. *Lachgas heeft het meeste impact op onze footprint. Om meer te weten komen hoe dit gemeten en gemonitord zijn we aangesloten bij dit programma. Een teamlid van EKC is hier programmaneger van.*
- Manifest Duurzaam GWW: Manifest Duurzaam GWW 2030: het vervolg op de Green Deal 2.0 | Duurzaam GWW. H*et Manifest DGWW 2030 is een afspraak tussen overheden, markt en kennisinstellingen om te werken aan de verduurzaming van GWW-projecten (grond-, weg- en waterbouw). Het Manifest DGWW helpt partijen in deze sector om vorm te geven aan complexe landelijke en regionale akkoorden over duurzaamheid.*
- CO2 beprijzing intern: Handreiking werken met interne CO2-beprijzing - Unie van Waterschappen *Een manier om te verduurzamen die steeds vaker wordt toegepast is het beprijzen: het financieel waarderen van milieueffecten. Negatieve milieueffecten, die vanwege de lange termijn impact vaak worden doorgegeven aan de volgende generatie(s), krijgen hierdoor nu al een financiële waarde. CO2-beprijzing is een vorm van milieubeprijzing. Deze handreiking heeft als doel om waterschappen te helpen met het opstarten of meer toepassen van interne CO2-beprijzing. Teamleden van EKC en interne opdrachtgevers moeten in de planvorming zorgen dat de CO2 beprijzen is meegenomen.*
- Buyergroup polymeren: Marktvisie en inkoopstrategie Polymeren - Van inzicht naar CO2-reductie. *Waterschappen gebruiken polymeren bij afvalwaterzuivering. Het gebruik van deze fossiele producten zorgt voor een forse CO2-uitstoot: zo'n 18% van de totale broeikasgasemissies van waterschappen wordt veroorzaakt door de inzet van polymeren. Hier ligt dus een groot potentieel voor CO2-reductie. Deze 'Marktvisie en inkoopstrategie' van de Buyer Group polymeren beschrijft hoe dit bereikt kan worden en is bedoeld voor alle waterschappen die hun CO2-uitstoot door polymeren willen verminderen. De afdeling inkoop is hier actief bij betrokken.*
- Ondertekening Manifest MVOI: Manifest Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen | Rapport | Rijksoverheid.nl *De Unie neemt namens de waterschappen deel aan dit Manifest. De Unie treedt, vanuit haar positie als koepelvereniging van de Nederlandse waterschappen, bij de uitvoering van dit Manifest op als verbinder, activator en facilitator van de waterschappen. De Unie stelt samen met de waterschappen een Uitvoeringsprogramma op, waarin staat hoe de Unie de waterschappen zal*

ondersteunen in de transitie van duurzaam inkopen naar duurzaam opdrachtgeverschap. Het kader hiervoor is de Strategie Duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen21, waar de waterschappen uitvoering aan geven. Deze strategie is, in Unieverband, door alle 21 waterschappen in september 2021 vastgesteld. De afdeling inkoop is hierbij aangesloten zodat vooraf de uitstoot van inkoop is bepaald en op basis daarop duurzame keuzes worden gemaakt. (PE, metaalzouten en actiefkool)

- Strategische visie klimaatneutraliteit: Strategische-visie-Unie-van-Waterschappen.pdf (unievanwaterschappen.nl)
- KCAO (initiatief UvW: Klimaatneutraal en circulair assetmanagement en opdrachtgeverschap: Klimaatneutraal Circulair Assetmanagement en Opdrachtgeverschap (KCAO) - Unie van Waterschappen *Hiermee sturen de waterschappen aan op het klimaatneutraal en circulair werken in infraprojecten. Daarbij staat de reductie van emissies en het verminderen van de (milieu)impact van de gebruikte materialen voorop. Het KCAO-proces heeft geleid tot producten voor: poldergemalen, oeverconstructies, waterkeringen, rwzi's en transportleidingen. Een teamlid van EKC neemt deel aan deze bijeenkomsten. Dit moet ervoor zorgen dat duurzaamheid beter geborgd is binnen projecten.*
- Ondertekening (via de Unie) het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen: Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) - SEB | Routekaart schoon en emissieloos bouwen (opwegnaarseb.nl). *Om de uitstoot van ons eigen materieel en uitbesteedt onderhoudt te verkleinen is het convenant ondertekent. Dit is ondertekent door de unie van waterschappen met instemming het dagelijks bestuur.*
- Deelname verschillende CoP's van de Unie van Waterschappen, bijv. duurzaam Opdrachtgeverschap Waterschappen en monitoring GWW, energie- en klimaatdagen, etc. (geen logboek aanwezig, zie UvW).

Jaarlijks wordt er door de projectleider CO_2-PL en het management geëvalueerd of deelname aan de initiatieven nog steeds als relevant en actueel gezien wordt en/of dat er eventuele andere geschikte initiatieven van toepassing kunnen zijn. *(Zie Directiebeoordeling)*.

8.2.1 Initiatief Regionale Energie Strategie

Door Aa en Maas wordt deelgenomen aan het initiatief Regionale Energie Strategie (RES). Aa en Maas is vertegenwoordigd in drie RES-regio's. De RES levert een bijdrage aan het nationale Klimaatakkoord. Hier zijn ook andere overheidsinstanties, zoals gemeenten en Provincie bij aangesloten. Om deze deelname te bewijzen worden de volgende documenten bewaard:

- Verslagen, notulen bijeenkomsten
- Overige (openbare) bewijsstukken

Omschrijving	Aantal uren
Inzet medewerkers	200
Jaarlijks budget	**€ 9.600, -**

Hieronder wordt een overzicht van het initiatief weergeven, inclusief de bijdrage, het jaarlijkse bedrag en de bewijslast.

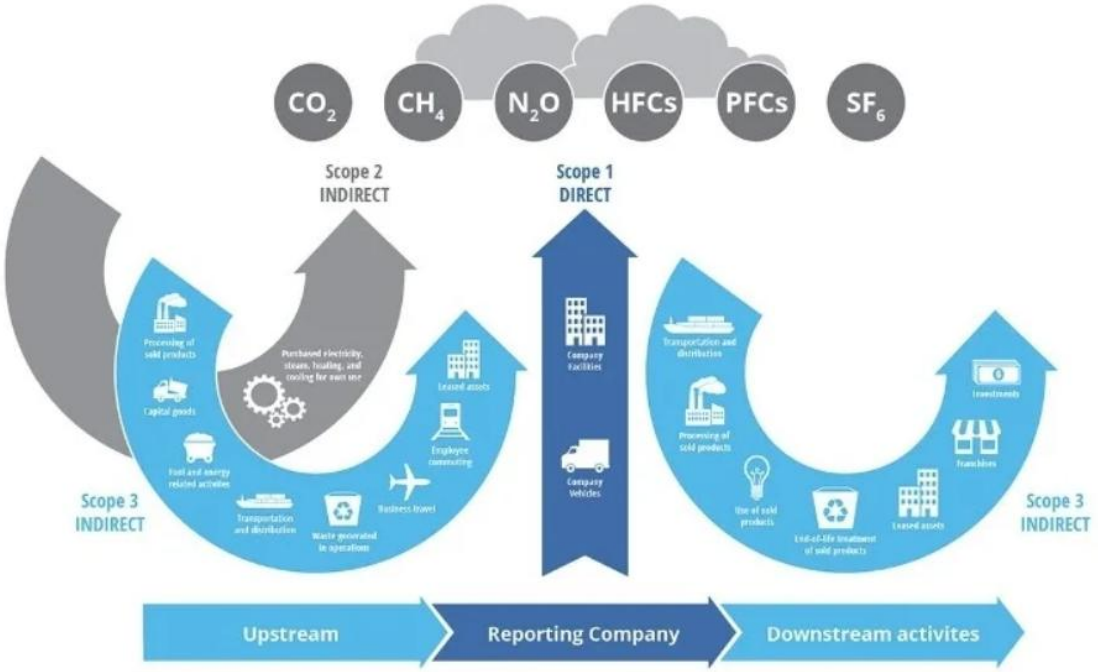
INITIATIEF	TYPE BIJDRAGE	JAARLIJKS BEDRAG	BEWIJSLAST
Regionale Energie Strategie	Kennis	**€ 9.600, -**	Openbare stukken, notulen/e-mails
TOTALE KOSTEN		**€ 9.600,-**	

Bovenstaande deelname wordt jaarlijks geëvalueerd en besproken in de directiebeoordeling. Tevens wordt hierbij het jaarlijkse budget geaccordeerd.

9 Evaluatie van de prestaties

9.1 Monitoren, meten, analyseren en evalueren van energie- en CO_2-prestaties en het energie- en CO_2-managementsysteem

Elk jaar wordt de footprint berekend. Dit wordt gedaan aan op basis van de klimaatmonitor. Als alle gegevens van heel jaar zijn gevalideerd van januari tot december kan de footprint berekend worden. Scope 1,2, en 3 zijn categorieën die worden gebruikt om uitstoot van broeikasgassen te meten. Scope 1 zijn de directe emissies, scope 2 indirect emissies van energie en scope 3 andere indirecte emissies. Zie onderstaande afbeelding voor meer duiding.

Figuur 9-1 onderverdeling scope 1,2 en 3

9.2 Referentiejaar

Voor de nieuwe periode wordt het jaar 2024 als referentiejaar voor de CO_2-reductiedoelstellingen en het monitoren van de CO_2-uitstoot, aangehouden. Er is gekozen voor een nieuw basisjaar omdat de emissie inventaris is uitgebreid en beter aansluit op de klimaat monitor hierdoor footprint significant veranderd.

9.3 Introductie klimaatmonitor

Tussen het Rijk en de Unie van Waterschappen is een Klimaatakkoord afgesloten. In dit bestuursakkoord zijn de sector brede ambities voor klimaat en duurzaamheid vastgelegd. In de klimaatmonitor legt de waterschap sector verantwoording af over de afspraken die in het klimaatakkoord zijn gemaakt. In deze monitor wordt beschreven hoe de waterschappen presteren op het gebied van energiebesparing, opwekken van duurzame energie en het terugdringen van de uitstoot van broeikaseffecten. Dankzij de klimaatmonitor is er al vanaf 2013 een historisch beeld beschikbaar van het energieverbruik en de CO_2-emissie van Aa en Maas. Binnen de CO_2-footprint zijn enkel die elementen meegenomen die binnen Handboek 4.0 van toepassing zijn op de CO_2-prestatieladder voor certificering op trede 1. Dit betekent dat niet alle berekeningen uit de klimaatmonitor rechtstreeks toegepast worden binnen dit CO_2-managementsysteem en dat er een verschil bestaat tussen de CO_2-emissie berekend in de Klimaatmonitor en die bepaald is aan de hand van de CO_2-prestatieladder.

9.4 Directe- en indirecte GHG-emissies

In dit hoofdstuk worden de berekende Green House Gas emissies (afgekort GHG-emissies) toegelicht. Het GHG Protocol maakt onderscheid in verschillende scopes op basis van de herkomst van het broeikasgas. Hieruit ontstaat een zogenaamde 'inventaris aan broeikasgassen' van de organisatie die kan worden gekwantificeerd en gemanaged. Oftewel de CO_2-uitstoot die vrijkomt bij de eigen activiteiten. In de volgende paragraaf wordt de CO_2-footprint weergegeven.

9.4.1 Berekende GHG-emissies

Voor de actuele gegevens over GHG: zie rapportage CO_2-prestatieladder afgelopen jaar

9.4.2 Verbranding biomassa

Voor de actuele gegevens over GHG: zie rapportage CO_2-prestatieladder afgelopen jaar

9.4.3 GHG-verwijderingen

Voor de actuele gegevens over GHG: zie rapportage CO_2-prestatieladder afgelopen jaar

9.4.4 Uitzonderingen

Er zijn geen noemenswaardige uitzonderingen te noemen op het GHG-Protocol.

9.4.5 Invloedrijke personen

Binnen de organisatie zijn er geen individuele personen te benoemen die een dermate invloed op de CO_2-footprint hebben, dat gedragsverandering van deze individuele persoon alleen al zou zorgen voor een significante verandering in de CO_2-footprint.

9.4.6 Toekomst

De emissies in de paragrafen hierboven zijn vastgesteld voor 2024 en worden gebruikt als referentiejaar. In dit handboek van de organisatie, waarin alle reductiemaatregelen zijn opgenomen, wordt beschreven welke maatregelen er in de komende jaren worden uitgevoerd (Zie bijlage 6).

9.4.7 Significante veranderingen

Zoals eerder is aangegeven, geldt 2024 als referentiejaar. De voortgang van de reductie in CO_2-uitstoot zal beschreven worden in de rapportage.

9.5 Kwantificeringsmethoden

Voor het kwantificeren van de CO_2-uitstoot is gebruik gemaakt van een Excelmodel waarbij alle energieverbruiken worden omgerekend naar CO_2-emissies. Hierbij worden de emissiefactoren van de website www.co2emissiefactoren.nl gehanteerd. In hoofdstuk 4 wordt beschreven waar de brongegevens per energiestroom vandaan komen.

9.6 CO_2-Emissiefactoren

Voor de inventarisatie van de CO_2-uitstoot van Aa en Maas worden de (eventueel herziene) emissiefactoren uit de CO_2-PL 3.1 gehanteerd. Omdat het gaat om specifieke emissiefactoren op nationaal niveau, zijn de gehanteerde emissiefactoren zeer geschikt voor het omrekenen van de data van de broeikasgas activiteiten naar de daarmee gepaard gaande CO_2-emissies. De emissiefactoren van de organisatie zullen altijd meegenomen worden met wijzigingen in de emissiefactoren van de CO_2-PL 3.1. Voor het eerste deel van ieder opvolgend

halfjaar worden de CO_2-emissiefactoren gepubliceerd in januari van datzelfde jaar aangehouden. Er zijn geen “Removal factors” (CO2-verwijdering) van toepassing.

9.7 Onzekerheden

De gepresenteerde resultaten moeten worden gezien als de beste inschatting van de werkelijke waarden. Bijna alle gebruikte gegevens voor de berekening van de CO_2-footprint zijn gebaseerd op facturen en/of werkelijk gemeten aantallen. Hierdoor is de onzekerheidsmarge zeer gering. Er zijn nog wel enkele onzekerheden. Deze worden onderstaand omschreven:

1. Voor enkele verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen) zijn de CO_2-footprintgegevens opgevraagd. Het energieverbruik van bijvoorbeeld Aquaminerals is niet kwantitatief vastgelegd of kenbaar gemaakt door de huurder. Om die reden is er op basis van de benchmarkmethode van TNO (2019) een inschatting gemaakt aan de hand van het energielabel A, het kleinere pand en de kleinere bezetting. Dit geldt voor zowel het gas- als het elektriciteitsverbruik. Ook voor de andere gegevens is Waterschap Aa en Maas afhankelijk van de administratie van de desbetreffende verbonden partij, waardoor er enige onzekerheid kan zitten tussen de aangeleverde waardes en de daadwerkelijke waardes.
2. De kilometers gemaakt met vliegverkeer zijn vastgesteld door gebruik te maken van een online afstandscalculator die de afstand meet tussen vertrek- en eindpunt. Ondanks een goede onderbouwing van de tool, blijft dit een benadering aangezien de daadwerkelijk gevlogen routes enigszins kunnen afwijken.

9.8 Uitsluitingen

In het handboek CO_2-PL 3.1 is de rapportage van de CO_2-emissie-inventaris over alle broeikasgassen, uitgedrukt in CO_2-equivalenten nog niet verplicht. Het is dus niet vereist overige gassen, niet zijnde CO_2 (CH_4, N_2O, HFC’s, PFC’s en SF_6) die vrijkomen bij operaties van de organisatie, mee te nemen in de emissie-inventaris. Dit geldt ook voor koudemiddelen (refrigerants).

9.9 Verificatie

De organisatie heeft ervoor gekozen om de emissie-inventaris niet apart te laten verifiëren door een extern bureau. De emissie-inventaris zal tijdens de externe audit middels een steekproef geverifieerd worden.

9.10 Datakwaliteitsmanagement plan

Er is één persoon die de kwaliteit van de data controleert. Deze persoon voert checks uit en controleert de energiebalans en emissie-inventaris. In het datakwaliteitsplan is dit verder uitgewerkt gebaseerd op GHG protocol, H7. Deze is als bijlage toegevoegd.

9.11 Rapportage volgens ISO 14064-1

De CO_2-rapportage, geborgd in een separaat document, is opgesteld volgens de eisen uit het GHG-protocol. De eerdere edities van het handboek zijn opgesteld conform 14064-1. Deze norm wordt steeds meer losgelaten en daarbij wordt toegewerkt naar de afstemming op de klimaatmonitor (monitoringsinstrument van de 21 waterschappen, via de Unie va Waterschappen).

Tabel 9.1. Documenten en hoofdstukken ISO14064-1

ISO 14064-1 §9.3.1	§ 7.3 GHG-REPORT CONTENT	BESCHRIJVING	DOCUMENT	HOOFDSTUK RAPPORT
A	A	Reporting organization	Handboek	2
B	B	Person responsible	Handboek	2.6
C	C	Reporting period	Handboek	3.5
D, E	D	Organizational boundaries	Handboek	3
F	E	Direct GHG emissions	Rapportage	3
G	F	Combustion of biomass	Rapportage	2
H	G	GHG removals	Rapportage	2
I	H	Exclusion of sources or sinks	Rapportage	3
J	I	Indirect GHG emissions	Rapportage	3
K	J	Base year	Handboek	8
L	K	Changes or recalculations	Rapportage	3.3
M, T	L	Methodologies	Handboek	8.4
N	M	Changes to methodologies	Handboek	8.3.7
O	N	Emission or removal factors used	Handboek	8.5
P, Q	O	Uncertainties	Rapportage	8.6
R	P	Statement in accordance with ISO 14064-1	Handboek	8.9
S	Q	Verification	Handboek	8.8

10 Energierapportage van referentiejaar 2024

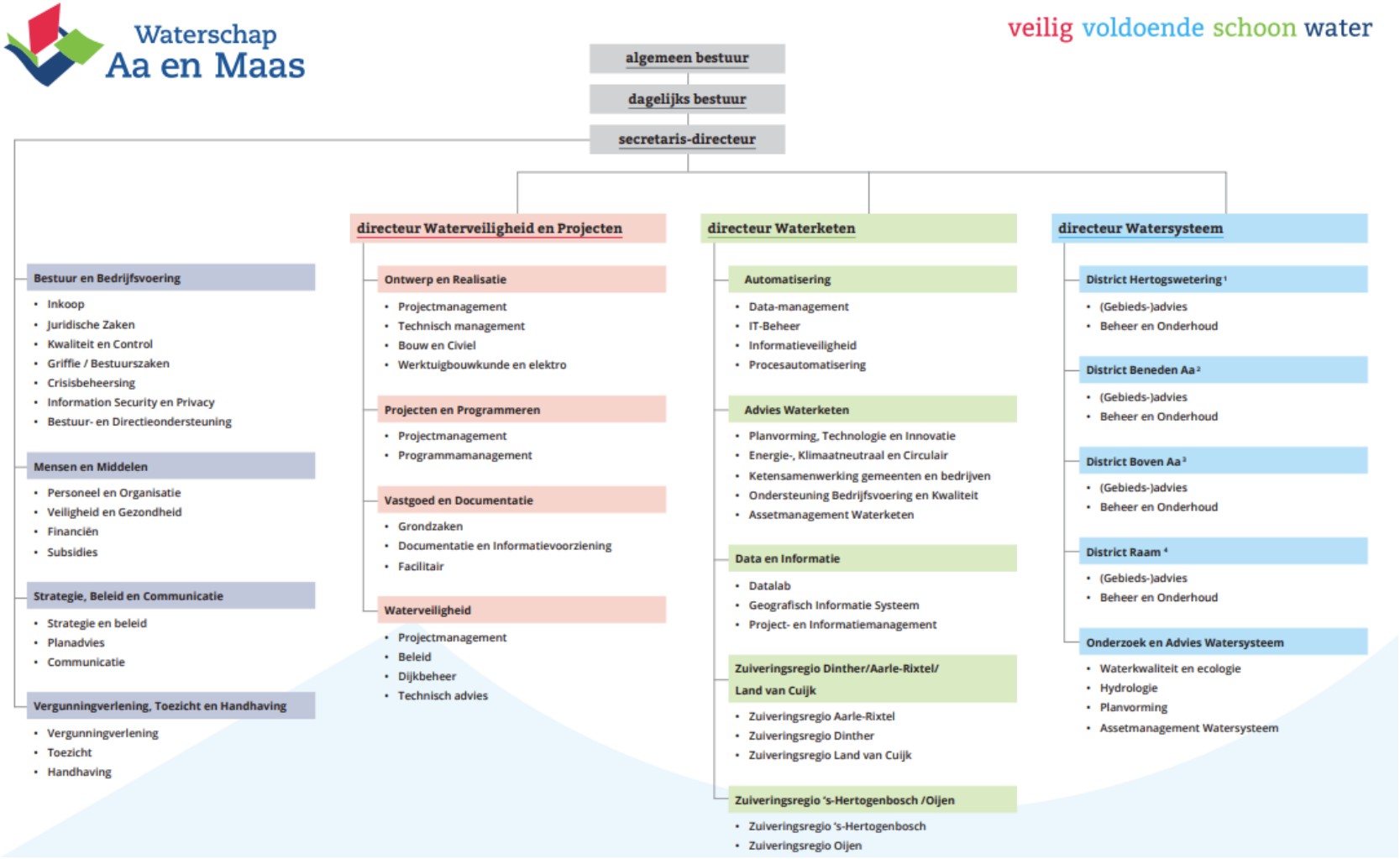
- Zie separaat document “Rapportage 2024 CO_2 Prestatieladder”

Colofon

Auteur(s):	Team EKC, Advies Waterketen
Proceseigenaar:	Paul Bos
Kenmerk:	Procesbeschrijving CO2 Prestatieladder
Datum/versie:	31-8-2025
Verantwoordelijke directeur:	Sabrina Helmyr

Handtekening autoriserende directeur:

Bijlage 1 Organigram Waterschap Aa en Maas

Figuur 1.1 Organisatie structuur 2024

Organigram 2025

Bestuur

De dijkgraaf, het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur leiden waterschap Aa en Maas.

- De dijkgraaf is voorzitter van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur.
- Het dagelijks bestuur bereidt alles voor wat aan het algemeen bestuur wordt voorgelegd om over te besluiten.
- De leden van het algemeen bestuur houden zich bezig met de hoofdlijnen van het beleid van het waterschap.

Directie

We hebben vier directeuren, die elk verantwoordelijk zijn voor een eigen onderdeel van onze organisatie. De secretaris directeur staat aan het hoofd van de ambtelijke organisatie.

De secretaris directeur

Hij is eindverantwoordelijk voor de ambtelijke organisatie, adviseert de dijkgraaf, het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur en is aanspreekpunt voor de ondernemingsraad (WOR bestuurder). Onder de secretaris directeur vallen de volgende afdelingen.

Bestuur en Bedrijfsvoering

- Inkoop
- Juridische Zaken
- Kwaliteit en Control
- Griffie / Bestuurszaken
- Crisisbeheersing
- Information Security en Privacy
- Bestuur- en Directieondersteuning

Mensen en Middelen

- Personeel en Organisatie
- Veiligheid en Gezondheid
- Financiën
- Subsidies

Strategie, Beleid en Communicatie

- Strategie en Beleid
- Planadvies
- Communicatie

Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving

- Vergunningverlening
- Toezicht
- Handhaving

Directeur Waterveiligheid en Projecten

De directeur Waterveiligheid en Projecten is verantwoordelijk voor de dijken in ons werkgebied en alle projecten. Onder deze directeur vallen de volgende afdelingen.

Ontwerp en Realisatie

- Projectmanagement
- Technisch management
- Bouw en Civiel
- Werktuigbouwkunde en Elektro

Projecten en Programmeren

- Projectmanagement
- Programmamanagement

Vastgoed en Documentatie

- Grondzaken
- Documentatie en Informatievoorziening
- Facilitair

Waterveiligheid

- Projectmanagement
- Beleid
- Dijkbeheer
- Technisch advies

Directeur Waterketen

De directeur zuiveren is verantwoordelijk voor afvalwater, waterkwaliteit, innovatie en duurzaamheid. Onder deze directeur vallen de volgende afdelingen en zuiveringsregio's.

Automatisering

- Data-management
- IT-Beheer
- Informatieveiligheid
- Procesautomatisering

Advies Waterketen

- Planvorming, Technologie en Innovatie
- Energie-, Klimaatneutraal en Circulair
- Ketensamenwerking gemeenten en bedrijven
- Ondersteuning Bedrijfsvoering en Kwaliteit
- Assetmanagement Waterketen

Data en Informatie

- Datalab
- Geografisch Informatie Systeem
- Project- en Informatiemanagement

Zuiveringsregio's

Zuiveringsregio Dinther/Aarle-Rixtel/Land van Cuijk

- Zuiveringsregio Aarle-Rixtel
- Zuiveringsregio Dinther
- Zuiveringsregio Land van Cuijk

Zuiveringsregio 's-Hertogenbosch/Oijen

- Zuiveringsregio 's-Hertogenbosch
- Zuiveringsregio Oijen

Directeur Watersysteem

De directeur watersysteem is verantwoordelijk voor beken en sloten in ons werkgebied. Ons werkgebied is verdeeld in districten die elk zorgen voor de sloten en beken van een deel van ons werkgebied. Onder deze directeur vallen onze vier districten en de afdeling Onderzoek en Advies Watersysteem.

Districtsindeling

District Hertogswetering

- (Gebieds-)advies
- Beheer en Onderhoud

District Beneden Aa

- (Gebieds-)advies
- Beheer en Onderhoud

District Boven Aa

- (Gebieds-)advies
- Beheer en Onderhoud

District Raam

- (Gebieds-)advies
- Beheer en Onderhoud

Onderzoek en Advies Watersysteem

- Waterkwaliteit en Ecologie
- Hydrologie
- Planvorming
- Assetmanagement Watersysteem

Inliggende gemeenten per district

1. District Hertogswetering: 's-Hertogenbosch, Heusden, Oss, Vught, Waalwijk
2. District Beneden Aa: Bernheze, Boekel, Laarbeek, Maashorst, Meierijstad, Sint-Michielsgestel
3. District Boven Aa: Asten, Deurne, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Nuenen, Someren
4. District Raam: Land van Cuijk en Maashorst

Afdelingen/sectoren

Waterkeringen bestaat uit:

- 110 kilometer primaire waterkering
- 58 kilometer regionale waterkering
- 140 kilometer overige waterkering

Waterkwantiteit

- Hoofdwatergangen: 2740 km
- Schouwwaterlopen: 1400 km
- Gemalen: 114

Waterkwaliteit

- Rioolwaterzuiveringsinstallaties: 7
- Rioolgemalen: 102
- Transportleiding: 400 km
- Vervuilingseenheden (netto): 1.209.000

Bijlage 2 Vastellen van organisatieonderdelen

Waterschap Aa en Maas heeft ongeveer 560 FTE in dienst en heeft een omzet +/- 200 miljoen euro

Tabel 2.1 Adresgegevens van organisatie locaties

Locatie	Adres	Postcode	Plaats
Hoofdkantoor			
Waterschapshuis	Pettelaarpark 70	5216 PP	’s-Hertogenbosch
Districten			
District Boven Aa	Piet Mondriaanstraat 11	5753 DJ	Deurne
District Beneden Aa	Dorpstraat 18	5471 NB	Loosbroek
District Raam	Gildekamp 2	5431 SP	Cuijk
District Hertogswetering	Wargaren 28	5397 GN	Lith
Rioolwaterzuiveringen			
rwzi Aarle-Rixtel	Bakelseweg 2	5735 SC	Aarle-Rixtel
rwzi Asten	Waardjesweg 50	5725 TB	Heusden
rwzi Dinther	Hazelbergsestraat 5	5473 XL	Heeswijk-Dinther
rwzi Land van Cuijk	Beijersbos 4	5443 PL	Haps
rwzi Oijen	Parallelstraat 1	5394 LW	Oijen
rwzi ’s-Hertogenbosch	Treurenburg 4	5221 CD	’s-Hertogenbosch
rwzi Vinkel	Brugstraat 86	5382 JC	Vinkel

Tabel 2.2 Classificatie organisatie CO_2-uitstoot

ORGANISATIE	DIENSTEN*	WERKEN/ LEVERINGEN
Kleine organisatie	Totale CO_2-uitstoot bedraagt maximaal (≤) 500 ton per jaar.	Totale CO_2-uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt maximaal (≤) 500 ton per jaar, en de totale CO_2-uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt maximaal (≤) 2.000 ton per jaar.
Middelgrote organisatie	Totale CO_2-uitstoot bedraagt maximaal (≤) 2.500 ton per jaar.	Totale CO_2-uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt maximaal (≤) 2.500 ton per jaar, en de totale CO_2-uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt maximaal (≤) 10.000 ton per jaar.
Grote organisatie	Totale CO_2-uitstoot bedraagt meer dan (>) 2.500 ton per jaar.	Totale CO_2-uitstoot van de kantoren en bedrijfsruimten bedraagt meer dan (>) 2.500 ton per jaar, en de totale CO_2-uitstoot van alle bouwplaatsen en productielocaties bedraagt meer dan (>) 10.000 ton per jaar.

*Volgens deze classificatie valt Waterschap Aa en Maas onder een grote organisatie.

Bijlage 3 Gemeenschappelijke regelingen en aandeelhouderschap

Belangrijkste Gemeenschappelijke regelingen
Voor de CO_2-footprint zijn hier de belangrijkste gemeenschappelijke regelingen waarin we een bestuurlijk en financieel aandeel hebben genoemd.

Aquaminerals
Aquaminerals is een particuliere organisatie die de afzet van grondstoffen, vrijgekomen uit het zuiveringsproces (cellulose, struviet), verzorgt. Het doel van deze regeling is om meer waterschappen te laten deelnemen en om zo gezamenlijk een groter aanbod aan de markt te kunnen voorzien. Hiermee worden hopelijk bijbehorende schaalvoordelen bewerkstelligd.
Mate van zeggenschap & conclusie
Aquaminerals is een zelfstandig functionerend bedrijf, waarbij Aa en Maas slechts een aandeelhouder is. Tegelijkertijd hebben de aandeelhouders wel stemrecht en houden zij een groot aandeel (546 stuks, een belang van 3.1%). In overleg met Aa en Maas is aangegeven dat zij zelf wel enige invloed zien in de operationele zaken van Aquaminerals. Om die reden wordt de gemeenschappelijke regeling toch meegenomen binnen de Organizational Boundary. De emissie binnen Aquaminerals wordt met een percentage van 3.1% toegekend aan Waterschap Aa en Maas.

Aquon
Binnen Aquon wordt laboratoriumonderzoek verricht. De regeling heeft als doel om te komen tot een vergroting van efficiëntie, vermindering van kwetsbaarheid, benutting van mogelijkheden tot een continue kwaliteitsborging, kwaliteitsverbetering en versterking van innovatiekracht. In totaal zijn er tien partijen deelnemers binnen Aquon, onder andere de Noord-Brabantse waterschappen (Waterschap Brabantse Delta, Waterschap De Dommel en Waterschap Aa en Maas).
Mate van zeggenschap & conclusie
Officieel gezien heeft Aa en Maas een minderheidsaandeel (11%), door het hogere aantal deelnemers aan deze regeling. De 3 Noord-Brabantse waterschappen hebben het echter als wens geuit om vanuit hun gezamenlijke invloed van 30% toch deze gemeenschappelijke regeling mee te nemen. Zij zien hun invloed op deze regeling als dusdanig groot en de werkzaamheden als een verlenging van hun organisatie. Om die reden wordt de gemeenschappelijke regeling toegevoegd aan de boundary van Aa en Maas en wordt de emissie van Aquon voor 11% toegekend aan de organisatie (zijnde één derde deel van de invloed van de 3 Noord-Brabantse waterschappen).

Belastingsamenwerking Oost Brabant
Belastingsamenwerking Oost-Brabant (BSOB) verzorgt de heffing en invordering van waterschapsbelasting en gemeentelijke heffingen. Ook wordt er vanuit deze regeling de WOZ-waarde voor woningen en bedrijfspanden vastgesteld. In totaal nemen twaalf partijen deel aan deze regeling. Dit betreft Aa en Maas en meerdere gemeenten.
Mate van zeggenschap & conclusie
Aa en Maas heeft een aandeel van 34% binnen deze regeling, een zetel in het dagelijks bestuur en een zetel in het algemeen bestuur (inclusief stemrecht). Om die reden wordt de regeling meegenomen in de boundary van Aa en Maas en worden emissies toegekend volgens het aandeelpercentage van 34%.

Gemeenschappelijk Regeling Muskusratteenbestrijding Noord-Brabant
Muskusrattenbeheer Noord-Brabant werkt mee aan de veiligheid en stabiliteit van dijken, waterkeringen en kades. De Muskusrattenbestrijding is een overeenkomst tussen drie waterschappen (Waterschap Brabantse

Delta en Waterschap De Dommel), waarbij gezamenlijk aan muskusrattenbestrijding wordt gedaan. De waterschappen betalen gezamenlijk de salarissen van muskusrattenbestrijders.

Mate van zeggenschap & conclusie

Aa en Maas neemt deel aan deze overeenkomst van drie waterschappen. Aangezien Waterschap Brabantse Delta de volledige uitvoering van deze werkzaamheden doet, valt deze regeling voor 100% in de boundary van het Waterschap Brabantse Delta. In afstemming is gebleken dat de uitstoot ook op deze manier meegenomen wordt binnen de aankomende certificering volgens de CO_2-Prestatieladder van Waterschap Brabantse Delta. Om die reden wordt de emissie behorende tot deze activiteiten niet meegenomen door Waterschap Aa en Maas. Dit zou immers een dubbele toekenning zijn.

N.V. Slibverwerking Noord Brabant

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) beheert de grootste slibverwerkingsinstallatie van Nederland. De organisatie verwerkt zuiveringsslib van de vijf aandeelhoudende waterschappen en zuiveringsslib van diverse andere klanten. Zuiveringsslib is een restproduct (grondstof) dat ontstaat bij de zuivering van afvalwater in waterzuiveringsinstallaties. SNB is in 1994 opgericht door de toenmalige vijf Noord-Brabantse waterschappen. De samenstelling van aandeelhouders is door fusies, toetreding en uittreding in de loop der jaren gewijzigd, maar het aantal is hetzelfde gebleven. De directie is verantwoordelijk voor het besturen van de vennootschap. De vijf aandeelhoudende waterschappen zijn:

1. Waterschap Aa en Maas
2. Waterschap Brabantse Delta
3. Waterschap De Dommel
4. Waterschap Vechtstromen
5. Waterschap Scheldestromen

Mate van zeggenschap & conclusie

Het waterschap is binnen de organisatie lid van de raad van commissarissen en heeft daarbij een aandeel van ongeveer 19%. Dit is het grootste aandeelbezit. Gezien het belang is gekozen om op dit moment 19% van SNB mee te nemen in de boundary. Hierbij is er wel de mogelijkheid dat het aandeel per jaar wordt verminderd door nieuwe aandeelhouders zoals waterschappen.

NBWB (Noord-Brabantse Waterschapsbond)

De NBWB is opgericht in 1928 om de belangen van de waterschappen in Brabant te behartigen. Destijds bestond de NBWB uit honderden kleine waterschappen. Die kleine waterschappen zijn inmiddels gefuseerd tot de huidige vier Brabantse waterschappen: Aa en Maas, Brabantse Delta, De Dommel en Rivierenland. Ook voor deze vier grote waterschappen zijn er onderwerpen waarbij samenwerking helpt bij de aanpak en realisatie van de doelen. Omdat deze onderwerpen het eigen stroomgebied overstijgen en op provinciaal niveau spelen. Op deze onderwerpen werken de waterschappen via de NBWB graag samen. De NBWB fungeert zo al ruim 90 jaar als bindmiddel voor de Brabantse waterschappen om hun doelen te realiseren. En samen slimmer en sterker hun rol te pakken door essentiële ‘water’-elementen op de agenda van bijvoorbeeld de provincie te krijgen. De vier waterschappen stemmen in de NBWB onderling beleid met regionale uitstraling af. Via de NBWB overleggen zij regelmatig met de provincie Noord-Brabant en maatschappelijke partners.

Mate van zeggenschap & conclusie

Het waterschap heeft een aandeel van 31%. De NBWB is buiten beschouwing gehouden omdat deze organisatie gaat over het afstemmen van beleid en is geen uitvoerende organisatie. Omdat hier minimale uitstoot plaatst vind is dit niet meegenomen.

Bijlage 4 Energiemanagement actieplan

In onderstaande tabel 4.1 wordt weergegeven op welke wijze, wanneer en door wie de gegevens voor de CO_2-footprint geïnventariseerd worden. Daaronder volgt tabel 4.2 met taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Tabel 4.1 Verdeling verantwoordelijkheden gegevensverzameling

Emissiestroom	Eenheid	Bron	Verantwoordelijke	Wanneer	
Warmte - **Gas** - **Groengas** - **Warmte afvalverbrander** - **Stortgas**	m^3	Uitlezen monitoringssysteem	Projectinitiator energie- en klimaatneutraal Bedrijfskundige AWK	Q2	Technoloog afvalwater
Brandstof wagenpark - **Diesel** - **Benzine** - **Elektra** - **AdBlue**	Liter kWh	Rapportages/-tankpassen	Technoloog afvalwater , Administratie	Q2	Technoloog afvalwater
Elektriciteitsverbruik	kWh	Uitlezen monitoringssysteem	Projectinitiator energie- en klimaatneutraal Bedrijfskundige AWK	Q2	Technoloog afvalwater
Zakelijke kilometers - **Eigen voertuig** - **OV** - **Vliegreizen** - **Wagenpark kilometers**	Euro	Declaraties en facturen	Cluster P&O	Q2	Technoloog afvalwater
Biogas - **Afgefakkeld** - **Nuttig toegepast** - **Gespuid**	m^3	Uitlezen monitoringssysteem	Projectinitiator energie- en klimaatneutraal Bedrijfskundige AWK	Q2	Technoloog afvalwater
Gemeenschappelijke regelingen - **BSBO** - **Aquon** - **Aquaminerals** - **SNB**	Scope 1 en 2 gegevens (incl. business travel)	E-mailcontact	Bedrijfskundige AWK	Q2	Technoloog afvalwater
Kengetallen	Omzet, FTE, transport en zuiveren afvalwater, slib-ontwatering	E-mailcontact	Technoloog afvalwater , Administratie	Q2	Technoloog afvalwater

Tabel 4.2 Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden (TVB-matrix)

	TAAK-VERANTWOORDELIJKHEID-BEVOEGDHEID	FREQUENTIE	GEBOUWBEHEER	MILIEUKUNDIG ADVISEUR	PROJECTLEIDER CO_2	COMMUNICATIE-WEBBEHEERDER &	INITIATOR ENERGIE & KLIMAAT	DATAVERZAEMLAAR	DIRECTIE
INZICHT									
Verzamelen gegevens emissie inventaris	T	jaarlijks						X	
Collegiale toets op emissie inventaris	T	jaarlijks			X			X	
Accorderen van emissie inventaris	B	jaarlijks						X	X
Opstellen emissie inventaris rapport	T	jaarlijks			X			X	
Evaluatie op inzicht: energie-beoordeling	t+v	jaarlijks			X				X
REDUCTIE									
Uitvoeren onderzoek naar energiereductie	t+v	Jaarlijks	X				X		X
Bepalen CO_2-reductiemaatregelen	T	Jaarlijks	X		X		X		
Bepalen CO_2-reductiedoelstellingen	T	jaarlijks			X				X
Accorderen van doelstellingen	B	jaarlijks							X
Realiseren CO_2-reductie doelstellingen	V	continu							X
Monitoring & evaluatie voortgang CO_2-reductie	t+v	halfjaarlijks			X			X	X
COMMUNICATIE									
Aanleveren informatie nieuwsberichten	T	halfjaarlijks	X		X		X		
Actualiseren website	t+b	halfjaarlijks			X	X			
Actualiseren pagina SKAO-website	t+b	jaarlijks			X				
Bijhouden interne communicatie	t+b	halfjaarlijks	X		X	X	X		
Goedkeuren van interne communicatie	B	halfjaarlijks				X			X
Goedkeuren van externe communicatie	B	halfjaarlijks				X			X
PARTICIPATIE									
Inventarisatie mogelijk relevante initiatieven	T	halfjaarlijks			X				
Besluit deelname initiatieven	B	jaarlijks							X
Deelname aan sectorinitiatieven	V	continu					X		
OVERIG									
Eindredactie CO_2-dossier	V	continu			X				
Voldoen aan eisen CO_2-Prestatieladder	V	continu			X				
Uitvoeren Interne Audit CO_2-reductiesysteem	T	Jaarlijks		X					
Rapporteren aan management	B	Jaarlijks			X				
Besluitvorming over CO_2-reductiebeleid	V	Jaarlijks							X

*De rol van dataverzamelaar wordt door de technoloog afvalwater ingevuld!

Bijlage 5 Maatregelen 2024-2027

Waterschap Aa en Maas beoordeelt elk jaar de voortgang van de maatregelen en inventariseert in hoeverre het reductieplan aangepast of aangevuld moet worden. Zie voor actuele maatregelen, zie Rapportage CO_2 – prestatieladder 2024.

Bijlage 6 Datakwaliteitsmanagement

Auditplan_CO2_Datakwaliteit.docx

Bijlage 7 Directiebeoordeling

Zie document directiebeoordeling 2024